

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Liiketalouden koulutusohjelma
Laskentatoimi

Tuija Kontunen

Yritysvastuuraportointipalvelut auktorisoiduissa tilitoimistoissa

Opinnäytetyö 2015

Tiivistelmä

Tuija Kontunen

Yritysvastuuraportointipalvelut auktorisoiduissa tilitoimistoissa, 62 sivua

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketalous Lappeenranta

Liiketalouden koulutusohjelma

Laskentatoimi

Opinnäytetyö 2015

Ohjaaja: lehtori Teija Launiainen, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyö käsittelee yritysvastuuta ja siihen liittyviä raportointikäytäntöjä. Teoriaosassa esitellään yritysvastuu ja sen osa-alueet, yritysvastuuraportointiprosessin vaiheet ja erilaisia yritysvastuun ohjeistoja. Teoriaosa muodostuu kirjoista ja Internet-lähteistä.

Empiirisessä osassa tutkittiin auktorisoitujen tilitoimistojen yritysvastuuraportointipalvelujen tarjontaa. Tavoitteena oli selvittää, kuinka monessa tilitoimistossa tarjotaan yritysvastuuraportointipalveluja. Tutkimus tehtiin määrällisenä tutkimuksena, joka sisälsi yhden avoimen kysymyksen.

Tutkimustulosten perusteella tilitoimistoilla ei tällä hetkellä ole asiakkaina yrityksiä, jotka tarvitsevat yritysvastuuraportointipalveluja. Jos yritysvastuuraportointipalveluilla on tulevaisuudessa kysyntää, tilitoimistot ovat halukkaita tarjoamaan kyseisiä palveluita.

Asiasanat: yritysvastuu, yritysvastuuraportointi, auktorisoitu tilitoimisto

Abstract

Tuija Kontunen

CSR Reporting services in Authorised Accounting Firms, 62 pages

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Business Administration

Degree Programme in Business Administration

Specialisation in Accounting

Bachelor's Thesis 2015

Instructor: Ms Teija Launiainen, Senior Lecturer, Saimaa University of Applied Sciences

The topic of this thesis was picked from the field of corporate social responsibility. Nowadays more and more businesses publish sustainability reports. Sustainability has grown to be an important factor in companies' success. The purpose of the study was to examine if Authorised Accounting Firms in Finland provide sustainability reporting services.

The information for this thesis was gathered from literature and Internet-based sources. Theoretical part reviews how the corporate social responsibility concept has evolved, what phases are included in a process of sustainability reporting, and different sustainability reporting guidelines. Empirical part presents the results of a quantitative research which included one qualitative question.

The results of the study show that Authorised Accounting Firms do not provide sustainability reporting services to their clients at the moment. In the future, if there is demand, firms are going to provide the service.

Keywords: corporate social responsibility, sustainability reporting, authorised accounting firms.

Sisältö

1	Johdanto.....	5
1.1	Opinnäytetyön tavoitteet.....	6
1.2	Opinnäytetyön rajaukset.....	7
1.3	Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät.....	9
1.4	Opinnäytetyön rakenne.....	9
2	Mitä yritysvastuu on?.....	9
2.1	Yritys vastuun osa-alueet.....	13
2.1.1	Sosiaalinen vastuu.....	13
2.1.2	Taloudellinen vastuu.....	14
2.1.3	Ympäristövastuu.....	15
2.2	Jaettu yhteinen arvo.....	15
2.3	Vastuullisen toiminnan käsitteet.....	16
2.3.1	Kestävä kehitys.....	16
2.3.2	Yhteiskuntavastuu.....	18
2.3.3	Yritys vastuu.....	18
2.3.4	Yrityskansalaisuus.....	19
2.3.5	Viherpesu.....	20
3	Yritys vastuuraportointi.....	21
3.1	Raportoinnin kehitys.....	21
3.2	Tutkimuksia yritys vastuusta.....	23
3.3	Vastuullisuusraportointikilpailu.....	26
3.4	Raportointiprosessi.....	27
3.5	Yritys vastuuraporttien varmentaminen.....	29
3.6	Lainsäädännön vaatimukset.....	30
3.6.1	EU:n tilinpäätösdirektiivi.....	32
3.6.2	Kirjanpitolautakunnan yleisohje ympäristöraportoinnista.....	34
3.6.3	Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskuntavastuusta.....	35
4	Erilaisia ohjeistoja.....	35
4.1	Global Compact.....	36
4.2	ISO 14001.....	37
4.3	ISO 26000.....	38
4.4	OHSAS 18001.....	39
4.5	SA 8000.....	39
4.6	EMAS.....	40
4.7	OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille.....	41
4.8	GRI.....	42
4.9	AA1000.....	44
4.10	Verojalanjälki.....	44
4.11	BSCI.....	46
5	Yritys vastuuraportointipalvelut tilitoimistoissa.....	47
6	Pohdinta.....	51
	Lähteet.....	58

1 Johdanto

Vastuullisuudesta on viime vuosina muodostunut merkittävä maailmanlaajuinen kilpailukykytekijä yrityksille. Tämä on asia, joka jokaisen yritysjohtajan tulisi huomioida. Vastuullisuusasioiden odotetaan olevan kunnossa, joten pelkkä sääntöjen mukaan toimiminen ei riitä täyttämään yrityksille asetettuja odotuksia. Kun vastuullisuusasiat on hoidettu asianmukaisesti, yrityksen toiminnan katsotaan olevan yhteiskunnallisesti hyväksyttyä. (Järvinen & Lumme-Timonen 2013, 108.)

Vastuullisuuden sisällön ja merkityksen määrittäminen mielletään usein organisaation vastuuksi. Organisaation tulee tarkastella vastuullisuutta myös yksilötason näkökulmasta, jotta sen nähtäisiin hoitavan vastuullisuuteen liittyvät odotukset ja lupaukset uskottavalla tavalla. Jos yritys esimerkiksi julkaisee monipuolisen yhteiskuntavastuuraportin, mutta yrityksen eri tahojen toimijat eivät tiedä, miten raportin sisältö vaikuttaa heidän työhönsä esimiehinä, ostajina tai myyjinä, se herättää yrityksen sidosryhmien keskuudessa ristiriitaisia käsityksiä. Tällöin tapauksessa voi olla kyse viherpesun kaltaisesta toiminnasta. (Vauhkonen 2007a., 88.)

Yritysten vastuu voidaan nähdä suppeampana tai laajempaan kokonaisuutena. Suppea vastuu käsittää vain omistaja-arvon kasvattamisen ja lain mukaan toimimisen. Laajemman vastuukäsityksen mukaan yritykset toimivat yhteiskunnan ehdoilla eli vastuu ulottuu tällöin osakkeenomistajia pidemmälle. (Knuutinen 2014, 62.)

Yritysten sidosryhmistä useimmat haluavat tietää yritysten toiminnasta ja antavat näille palautetta riippumatta siitä, kiinnostaako yritysten edustajia sidosryhmien mielipiteet vai ei. Yleisesti yritykset ovat kiinnostuneita kahden tärkeimmän sidosryhmän – omistajien ja asiakkaiden – mielipiteistä. Omistajat odottavat sijoituksilleen tuottoja, asiakkaiden odotusten täyttäminen on taannut tuotteiden ja palveluiden kysynnän ja se on puolestaan vaikuttanut yritysten kassavirtaan. Näissä asioissa yritysvastuulla ei välttämättä ole ollut suurta roolia, mutta nykypäivänä mikään yritys ei voi sitä sivuuttaa. (Juutinen & Steiner 2010, 19 – 20.)

Yritysten tulisi huomioida vastuullisuusnäkökohdat jokapäiväisessä liiketoiminnassaan. Kun yrityksillä on laadittu pitkäjänteinen ja läpinäkyvä yritys vastuupolitiikka, antaa se usein edellytykset menestyksekkääseen yritystoimintaan ja taloudellisen arvon luomiseen. (Järvinen ym. 2013, 108 – 109.)

1.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyön aiheeksi on valittu yritys vastuuraportointi etenkin kirjoittajan oman mielenkiinnon vuoksi. Lisäksi ensimmäisen opiskeluvuoden opintojakso *Yrityksen yhteiskuntavastuu* perehdytti aiheeseen. Kyseessä oli vapaavalintainen, kolmen opintopisteen opintojakso.

Aiheen valinta on lisäksi ajankohtainen, sillä yhteiskunnan odotukset yritysten vastuullisuutta kohtaan ovat kasvaneet ja yritys vastuuseen liittyvä lainsäädäntö on kehittynyt. Aiheesta on tehty myös lukuisia opinnäytetöitä ja Pro gradu – tutkielmia. Kirjoittajan opinnäytetyö eroaa muista töistä siten, että empiirinen tutkimus keskittyy väkiluvultaan Suomen suurimpien kaupunkien auktorisoitujen tilitoimistojen yritys vastuuraportointipalveluihin ja niiden asiakasyritysten yritys vastuuraportointitarpeisiin.

Opinnäytetyön teoriaosan tavoitteena on saada vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä yritys vastuulla tarkoitetaan?
- Miten yritys vastuuraportointi on kehittynyt?
- Mitä yritys vastuuraportointi on nykypäivänä?
- Mitä lainsäädännössä säädetään yritys vastuuraportoinnista?

Opinnäytetyössä selvitetään, mitä yritys vastuun tarkoittaa ja käydään läpi siihen liittyviä käsitteitä. Opinnäytetyössä selvitetään myös yritys vastuuraportoinnin kehittyminen – mistä raportointi on saanut alkunsa ja mitä raportointi on nykypäivänä. Opinnäytetyössä esitellään eri raportointiohjeistoja, jotta saadaan kattava näkemys siitä, minkälaisia ohjeistoja on olemassa. Työssä kerrotaan myös vuosittain järjestettävästä yritys vastuuraportointikilpailusta.

Opinnäytetyössä esitellään lisäksi Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskunta- vastuusta ja kerrotaan, mitä vaatimuksia lainsäädäntö on asettanut yritys- vastuuraportoinnille.

Opinnäytetyön empiirisen osan tavoitteena on saada vastaukset seuraavaan päätutkimuskysymykseen:

- Onko yritys vastuuraportointitarve lisääntynyt tilitoimistojen asiakasyritys- ten keskuudessa?

Päätutkimusta täydentävät tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- Minkälaista yritys vastuuraportointipalvelua tilitoimistot tarjoavat asiakkail- leen?
- Jos tilitoimistot eivät tarjoa yritys vastuuraportointipalveluja asiakkailleen nykypäivänä, niin tarjoavatko tulevaisuudessa?
- Millaisena tilitoimistot näkevät yritys vastuuraportoinnin aseman tulevai- suudessa?

Tilitoimistojen suhtautuminen yritys vastuuraportointiin selvitetään Internet- pohjaisella kyselyllä. Tavoitteena on saada vastaukset kyselyyn valittujen tili- toimistojen johtajilta. Kyselyn kohderyhmänä on auktorisoituja tilitoimistoja, jotka sijaitsevat väkiluvultaan Suomen suurimmissa kaupungeissa. Tilitoimistoilta saadut vastaukset antavat tärkeän nykypäivän katsauksen tilitoimistojen yritys- vastuuraportointipalveluista. Kyselystä saadaan myös selville, kuinka valmiita tilitoimistot ovat tulevaisuudessa vastaamaan yritys vastuuraportointipalvelujen mahdolliseen lisääntyvään kysyntään.

1.2 Opinnäytetyön rajaukset

Teoriaosassa esitellään keskeisimpiä yritys vastuuseen liittyviä käsitteitä. Käsit- teistä tarkastellaan niitä, jotka ovat useimmin esillä yritys vastuusta puhuttaessa niin aiheesta julkaistuissa teoksissa kuin julkisessa keskustelussa. Loput käsit- teet on siten rajattu työn ulkopuolelle.

Yritysvastuun ohjeistoja on olemassa erilaisia ja ne soveltuvat erityyppisiin yrityksiin. Työssä käsiteltävät ohjeistot on valittu sillä perusteella, mitkä ovat yleisesti tunnettuja ja mitä yrityksillä on käytössään. Ohjeistoista esitellään sellaisia, jotka keskittyvät vain yhteen yritysvastuun osa-alueeseen ja niitä, jotka edellyttävät yritysvastuun osa-alueiden kriteerien täyttämistä laajemmin. Työssä ei siis esitellä kaikkia olemassa olevia ohjeistoja, vain keskeisimmät ja laajassa käytössä olevat ohjeistot.

Lainsäädännön näkökulmasta esitellään vain Suomen ja EU:n (Euroopan Unioni) lainsäädännön vaatimukset ja ohjeistukset yritysvastuuraportoinnista. Näiden vaatimusten lisäksi työssä esitellään Kirjanpitolautakunnan (KILA) antama yleisohje ympäristöraportoinnista sekä Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskuntavastuusta. Muiden maiden mahdolliset linjaukset ja laissa esiintyvät vaatimukset yritysvastuusta on täten jätetty työn ulkopuolelle.

Empiirisessä osassa kartoitetaan vain tiettyjen tilitoimistojen yritysvastuuraportointipalvelut. Kyseiset tilitoimistot ovat Suomessa toimivia auktorisoituja tilitoimistoja, joilla on palkattua henkilöstöä. Yksityisten elinkeinonharjoittajien yritysvastuuraportointipalveluja kyselyssä ei tutkita.

Kyselyn kohderyhmänä on vain auktorisoituja tilitoimistoja. Tilitoimistot on valittu Taloushallintoliiton ylläpitämillä Internet-sivuilta. Kyseisiltä Internet-sivuilta voi hakea auktorisoituja tilitoimistoja yrityksen nimen, paikkakunnan ja henkilöstön koon mukaan. Kyselyyn on valittu auktorisoituja tilitoimistoja väkiluvultaan Suomen suurimmilta paikkakunnilta. Kyseiset rajaukset tehtiin sen vuoksi, että kirjoittaja oletti suurempien kaupunkien auktorisoitujen tilitoimistojen asiakkaiden yritysvastuuraportointitarpeen olevan suurempi kuin pienempien paikkakuntien auktorisoitujen tilitoimistojen asiakkaiden.

Tilitoimisto voi hakea auktorisoiduksi Taloushallintoliiton jäseneksi, jos heillä työskentelee KLT-tutkinnon suorittanut henkilö. KLT-tutkinnon voi suorittaa henkilö, jolla on riittävä kaupallinen koulutus sekä usean vuoden käytännön työkokemus. (TAL 2014a.) Tilitoimistojen auktorisointijärjestelmää ja KLT-tutkintoa hallinnoi Suomen Taloushallintoliitto ry:n (TAL) yhteydessä toimiva Tili-instituuttisäätiö (TAL 2014b).

1.3 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät

Auktorisoiduille tilitoimistoille kohdistettava kysely on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Kyselyssä selvitetään ennen kaikkea se, kuinka monessa auktorisoidussa tilitoimistossa tarjotaan yritysvastuuraportointipalveluja nykypäivänä ja tulevaisuudessa. Kyselyssä on mukana myös yksi avoin kysymys. Kysely luodaan Internetissä toimivaan Webropol-sovellukseen. Webropol kysely- ja analysointisovellus (Webropol Analytics) on Webropol Oy:n kehittämä sovellus, jolla on maailmanlaajuisesti 40000 käyttäjää (Webropol 2014).

1.4 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön teoriaosa sisältää luvut yhdestä neljään. Ensimmäinen luku sisältää johdannon, jossa kerrotaan opinnäytetyön aiheesta yleisellä tasolla. Luvusta selviää opinnäytetyön tavoitteet, rajaukset ja työssä käytettävät tutkimusmenetelmät.

Toinen pääluku käsittelee syvemmin yritys vastuuta. Luvussa käydään läpi yritys vastuun osa-alueet ja esitellään siihen yleisesti liitettyjä käsitteitä. Kolmannessa pääluvussa tarkastellaan yritys vastuuraportointia. Luku esittelee yritys vastuuraportoinnin kehittymisen – mistä se on lähtenyt ja mitä se on nykypäivänä. Luvussa kerrotaan myös vastuullisuusraportointikilpailusta, lainsäädännön vaatimuksista ja esitellään Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskuntavastuusta.

Neljännessä pääluvussa esitellään erilaisia ohjeistoja yleisellä tasolla. Raportointiohjeistojen valintaperusteet on kerrottu luvussa 1.2. Viidennessä pääluvussa esitellään empiirisen tutkimuksen tulokset. Kuudennesta luvusta löytyy pohdinta.

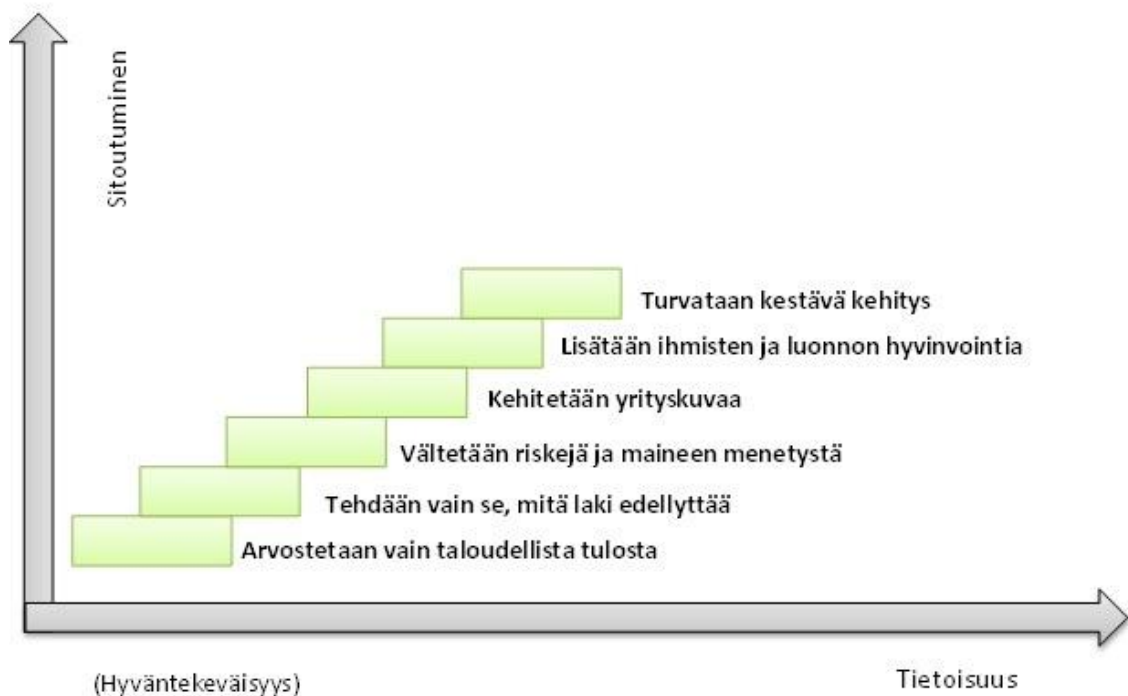
2 Mitä yritys vastuu on?

Yritys vastuulle ei ole olemassa vakiintunutta ja yleisesti hyväksyttyä määritelmää, sillä käsite on tuore. Omalta osaltaan termin sisällön kehitykseen ovat vaikuttaneet muun muassa kuluttajien ostokäyttäytyminen, lainsäädäntö ja yritysten tekemä hyväntekeväisyys. Myös kansalaisaktivistit ovat vaikuttaneet tuo-

malla julki liiketoiminnan haittoja. Yleisesti yritys vastuun ja yhteiskuntavastuun ajatellaan tarkoittavan, että yritysten vastuullisen toiminnan on pohjaututtava muuhun kuin vain lainsäädännön vaatimuksiin. (Joutsenvirta, Halme, Jalas & Mäkinen 2011, 13; Knuutinen 2014, 90.)

Rohwederin (2004, 77) mukaan yritys vastuukeskustelussa hämmennystä ovat aiheuttaneet vastuun rajoihin liittyvät asiat, sillä yrityksen ja sen sidosryhmien käsitykset voivat poiketa toisistaan. Riittääkö lainsäädännön noudattaminen kertomaan vastuullisesta toiminnasta vai tulisiko yrityksen pyrkiä ylittämään lainsäädännön vaatimukset, jotta yritys voisi edistää kestävä kehitystä? Missä tilanteissa yrityksen toiminnan voidaan katsoa olevan vastuutonta?

Vauhkonen (2007a., 88) toteaa, että yhteiskuntavastuuseen sitoutumisessa johdon rooli on merkittävä. Johdon tulee asettaa tavoitteet ja allokoita resurssit. Johdon tulee toimia myös esimerkkinä muulle henkilökunnalle. Vastuullisuuden kehittämisprosessissa alussa määriteltäviä asioita ovat vastuullisuuden taso ja vastuullisuuspolitiikka. Kuvassa 1 on kuvattu vastuullisuuden eri tasoja.

Kuva 1. Vastuullisuustasot. (Vauhkonen 2007a., 89.)

Bärlundin ja Perkon (2013, 79) mukaan vastuullisuuteen panostaminen suomalaisten yritysten keskuudessa vaihtelee huomattavasti yrityksittäin. Yritysten

vastuullisuuteen panostamisen asteen voi jakaa viiteen eri segmenttiin. Segmentit esitellään kuvassa 2.

Kuva 2. Yritysten vastuullisen toiminnan segmentit. (Bärlund & Perko 2013, 79).

Kieltäytyjillä ei ole päätetty linjausta vastuullisuuteen ja/tai kestävään kehitykseen liittyen. *Kehitystyönsä alussa olevilla yrityksillä* sellainen löytyy, muttei siihen liittyvää viestintää. He eivät kerää tietoa vastuullisesta toiminnasta, jotta voisivat edistää sitä. Heidän tulee käydä sidosryhmädialogi, jotta vastuullisuuden painopisteet selkiytyisivät. (Bärlund & Perko 2013, 80).

Yritykset, jotka tekevät paljon hyvää ilman, että viestivät siitä – heillä on käytössään vastuullisuutta ja kestäväää kehitystä edustavia toimenpiteitä, mutta eivät viesti niistä. *Johdonmukaisilla raportoijilla* on useita vastuullisuuteen liittyviä projekteja käynnissä. He ovat määritelleet vastuullisuudelle ja kestäväälle kehitykselle kehitystavoitteet. Johtamisjärjestelmistä heillä on käytössään ISO 14001, 26000 ja he toimivat GRI:n B-tasolla. (Bärlund & Perko 2013, 80). Johtamisjärjestelmiä/raportointiohjeistoja esitellään tarkemmin luvussa neljä.

Muutoksen tekijät toimivat GRI:n A-tasolla. He ovat määritelleet vastuullisuuden ja kestävään kehityksen edistämistä varten strategian, luoneet vision ja asettaneet tavoitteet, joiden toteutumista seurataan. He kehittävät kestävämpiä tuot-

teita ja palveluja ja luovat edellytykset niiden mahdollistamiseksi. Yrityksen suorituskykyä mitataan säännöllisesti erilaisilla indikaattoreilla kuten CO2/tonnia ja työntekijöiden työtyytyväisyysbarometri. Yritys on myös saanut tunnustuksia ja palkintoja. (Bärlund & Perko 2013, 80.)

Yritysvastuu tarkoittaa, että yritys kantaa vastuun yritystoiminnasta syntyvistä sosiaalisista, taloudellisista ja ympäristövaikutuksista. Yritysvastuuseen liittyy välittömien ja välillisten vaikutusten huomioiminen ja yhä suuremmissa määrin yhteistyökumppaneiden vastuullisen toiminnan seuraaminen. Nykyään yritysvastuuseen liitetään myös jaetun yhteisen arvon luominen. Tämä tarkoittaa taloudellisen lisäarvon tuottamista tavalla, joka hyödyttää yrityksen ja osakkeenomistajien lisäksi myös yhteiskuntaa. (Niskala, Pajunen & Tarna-Mani 2013, 10 – 17.)

Yritysten vastuuviestinnässä heijastuvat niiden arvot, strategia ja toimintatavat. Vastuuviestinnän edellytyksenä on, että yrityksen johto ja työntekijät tietävät, miten yritys pyrkii toimimaan suhteessa ympäristöön, ilmastonmuutokseen ja politiikkaan. Vastuuviestintä on laaja kokonaisuus, johon liittyy paljon muutakin, kuin vain vuosittain julkaistava yritysvastuuraportti. Yritykset viestivät vastuullisuudestaan useissa eri medioissa, esimerkiksi henkilöstö- ja asiakaslehdissä, tuote- ja palveluesitteissä, tuotepakkauksissa ja suoraan asiakkaille asiakaspalvelutilanteissa. (Kuvaja & Malmelin 2008, 24; Halme & Joutsenvirta 2011, 252.)

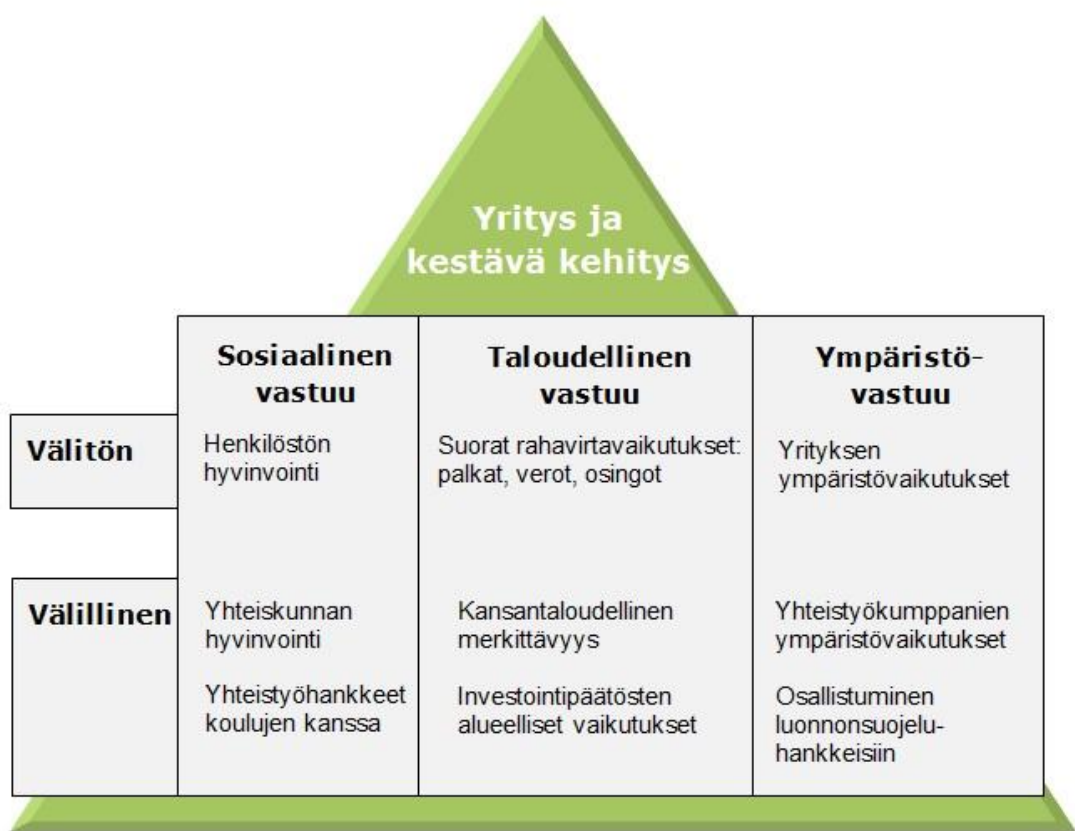
Yritysten vastuullisuutta ei nykypäivänä mitata ainoastaan lakien ja yleisesti hyväksytyjen periaatteiden noudattamisena. Yritysten odotetaan myös tiedottavan toimenpiteistä, joilla ne tuottavat lisäarvoa paikallisyhteisöille ja yhteiskunnalle. Yritysten tulee lisäksi kertoa, miten ne tiedostavat globalisaatioon ja ilmastonmuutokseen liittyvät ongelmat ja kuinka ne vastaavat niihin. Yritysten sidosryhmillä, kuten henkilöstöllä, asiakkailla ja sijoittajilla on omat näkemyksensä yritysten toimintatavoista ja haluavat selkeitä näyttöjä siitä, miten yritykset vastaavat heidän odotuksiinsa. (Kuvaja & Malmelin 2008, 24.)

Yritysten vastuullisuustyö on kehittymässä suuntaan, jossa se tukee yrityksen liiketoimintaa ja taloudellista kehitystä sidosryhmien hyvinvointia unohtamatta. Vastuullisuustyön kehitystä ja tuloksia tulee seurata ja mitata. Näiden mittareiden

den on oltava sellaisia, että ne yhdistyvät vaivattomasti yritystoiminnan strategi-
oihin ja johtamiseen. (Niskala ym. 2013, 11.)

2.1 Yritysvastuun osa-alueet

Yritysvastuun osa-alueisiin kuuluvat sosiaalinen vastuu, taloudellinen vastuu ja ympäristövastuu (Niskala ym. 2013, 17). Jokaisella osa-alueella on sekä välit-
tömiä että välillisiä ulottuvuuksia (Rohweder 2004, 96). Seuraava kuva havain-
nollistaa asiaa esimerkkien avulla (kuva 3).

Kuva 3. Yritysvastuun osa-alueet välittömän ja välillisen vastuun esimerkein. (mukaillen Rohweder 2004, 97.)

2.1.1 Sosiaalinen vastuu

Välitön sosiaalinen vastuu tarkoittaa, että henkilöstön hyvinvoinnista ja osaami-
sesta huolehditaan. Työntekijöiden arvoja ja kulttuuria tulee kunnioittaa. Työtur-
vallisuudesta tulee huolehtia ja järjestää työterveyshuolto. Työsuhteen päättä-
miseen liittyvät asiat kuuluvat myös välittömään sosiaaliseen vastuuseen. (Rohweder 2004, 103.)

Tuotteissa on oltava asianmukaiset tuotemerkinnot ja niiden terveys- ja turvallisuusvaikutukset tulee tiedostaa. Markkinointi ja mainonta tulee olla totuudenmukaista ja sähköisen kaupankäynnin pitää taata kuluttajansuoja. (Rohweder 2004, 103.)

Välillinen sosiaalinen vastuu voi olla joko paikallista tai maailmanlaajuista yrityksen toiminnasta riippuen. Paikalliseen välilliseen vastuuseen kuuluu asukkaiden ja yhteisöjen sekä viranomaisten ja poliittisten päättäjien kanssa keskusteleminen. Paikallisten koulujen kanssa yhteistyössä voidaan toteuttaa erilaisia hankkeita ja liikuntaan ja taiteeseen voidaan antaa avustuksia. Maailmanlaajuinen välillinen vastuu liittyy monikansallisten yritysten investointipäätöksiin, sillä ne vaikuttavat siihen, miten alueellinen hyvinvointi kehittyy. Hyvät toimintatavat, lahjonnasta kieltäytyminen, alihankkijoiden toiminnan arviointi sekä yhteistyö yritysverkostossa kuuluvat myös välilliseen sosiaaliseen vastuuseen. (Rohweder 2004, 103 – 104.)

Edellä kuvattu investointipäätösten vaikutus yhteiskuntaan voi olla myös taloudellinen. Harmaalan & Jallinojan (2012, 19) mukaan taloudellisesta vastuusta puhuttaessa siihen liitetään usein toimet, joilla yritykset tuottavat taloudellista hyvinvointia ympäröivään yhteiskuntaan.

2.1.2 Taloudellinen vastuu

Taloudellisessa vastuussa tarkastellaan, kuinka yritystoiminnasta syntyvä taloudellinen lisäarvo jakautuu yrityksen ja sen eri sidosryhmien välillä. Välitön taloudellinen vastuu käsittää suorat rahavirtavaikutukset. Näitä syntyy esimerkiksi, kun ostetaan hyödykkeitä tavarantoimittajilta, maksetaan palkat henkilökunnalle, osingot omistajille ja verot yhteiskunnalle. Välillisen vastuun toteutumiseksi yritysten tulee tarkastella oman yritystoiminnan merkitystä kansantaloudelle ja pohtia, miten omat innovaatiot vaikuttavat yhteiskuntaan. Alueille, joille yritykset päättävät sijoittaa yritystoimintaansa, syntyy taloudellisia vaikutuksia. Näiden lisäksi välillisiä taloudellisia vaikutuksia syntyy tavarantoimittajille suunnattujen ostojen työllistämisaikutuksista ja niistä edelleen syntyvistä palkka- ja verotuloista. Kun tarkastellaan liiketoimintaa pitkällä aikavälillä, taloudellisen

vastuun kautta, ilmastonmuutoksen tuomat riskit tulee ottaa myös huomioon. (Rohweder 2004, 97; Niskala ym. 2013, 17 – 18.)

2.1.3 Ympäristövastuu

Ympäristövastuullisuus on sitä, että yritykset toimisivat tavalla, joka on ympäristön kannalta paras mahdollinen. Ilmaa, maaperää ja vesiä tulee suojella, ilmastonmuutosta torjua ja sekä kasvihuonepäästöjä ja jätteiden määrää vähentää. Luonnonvaroja tulee käyttää säästäväisesti ja tehokkaasti. Käytettyjen kemikaalien terveys- ja ympäristöriskit tulee hallita. Kaikki ympäristövaikutukset, joita tuotteen elinkaaren aikana syntyy, kuuluu ympäristönsuojelun piiriin. (Harmaala ym. 2012, 22; Niskala ym. 2013, 18.)

Välitön ympäristövastuu tarkoittaa, että luonnonvaroja käytetään kestäväällä tavalla ja yritystoiminnasta syntyvät välittömät ympäristöongelmat ja -riskit pystytään hallitsemaan. Yrityksen tulee toiminnassaan huolehtia raaka-aineiden taroituksenmukaisesta käytöstä sekä jätteiden ja päästöjen vähentämisestä. Kyseiset toimet on tiedostettava jokaisella toimintaketjun osa-alueella aina raaka-aineiden hankinnasta kierrätykseen ja jätehuoltoon asti. (Rohweder 2004, 99.)

Yritysten ulkoistaessa toimintojaan on välillisen ympäristövastuun merkitys kasvanut. Yhteistyökumppaneidenkin ympäristönsuojelutoimilla on merkitystä. Toimintojaan ulkoistavien yritysten olisikin hyvä määritellä ne ympäristönsuojeluun liittyvät asiat, joita yhteistyökumppaneilta odotetaan. Yhteistyökumppaneiden ympäristövaikutusten hallinnalla on tavoitteena, että ympäristöasiat huomioitaisiin tuotteiden kehitysvaiheissa ja koko tuotantoketjun aikana yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. (Rohweder 2004, 99 – 100; Harmaala ym. 2012, 22.)

2.2 Jaettu yhteinen arvo

Harvard Business Review julkaisi vuonna 2011 artikkelin, jossa Michael Porter ja Mark Kramer kertoivat jaetusta yhteisestä arvosta. Heidän mukaansa liiketoiminta on viime vuosina yhä useammin aiheuttanut sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöongelmia. Yritykset ovat menestyneet yhteiskunnan kustannuksella. (Porter & Kramer 2011.)

Yritysten on liitettävä liiketoiminta ja yhteiskunta yhteen jaetun yhteisen arvon avulla. Jaettu yhteinen arvo syntyy, kun taloudellinen arvo luodaan tavalla, joka lisää myös yhteiskunnan arvoa keskittymällä sen tarpeisiin ja haasteisiin. Yritystoiminnan menestys on yhdistettävä yhteiskunnan kehitykseen. Jaettu yhteinen arvo ei ole sosiaalista vastuuta vaan uusi toimintamalli yritystoiminnan tuloksellisuuden tavoittelemiseksi. (Porter & Kramer 2011.)

Maailmalla yritykset, jotka tunnetaan liike-elämässä kovista menettelytavoistaan – kuten Google, IBM, Intel, Nestlé, Unilever ja Wal-Mart – ovat ryhtyneet toimiin jaetun yhteisen arvon luomiseksi yhteiskunnan ja yrityksen suorituskyvyn välillä. Jaetun yhteisen arvon luominen on silti vielä ”lapsen kengissä”. Yritysten johtajilta vaaditaan parempaa ymmärtämystä yhteiskunnallisista tarpeista ja yritysten tuottavuudesta. Voittoa tavoittelevien ja voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kanssa tulee tehdä yhteistyötä. Näiden lisäksi hallitusten tulee säädöksillään tehdä jaetun yhteisen arvon luominen mahdolliseksi. (Porter & Kramer 2011.)

2.3 Vastuullisen toiminnan käsitteet

Yrityksen vastuullisen toiminnan kuvaamiseen voidaan käyttää monenlaisia käsitteitä. Käytettyjä termejä ovat muun muassa kestävä kehitys, yritysvastuu, yhteiskuntavastuu sekä yrityskansalaisuus. Se, mitä termejä käytetään, on soveltavissa ja valittu termi kertoo jonkin verran koko aiheen kehityksen tilasta. Termin valintaan liittyvät keskustelut käynnistävät osaltaan yritys vastuun kehittämisprosessin. Valitun termin tulisi olla tietoisesti valittu, sillä termin myötä selkiytyy, millainen vastuu yrityksellä on yhteiskunnan osana. (Rohweder 2004, 77; Juutinen & Steiner 2010, 20 – 21.)

2.3.1 Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen käsite luotiin Yhdistyneiden Kansakuntien (YK:n) Gro Harlem Brundtlandin komissiossa vuonna 1987. Termille määriteltiin myös kolme alakäsitettä, jotka ovat sosiaalinen vastuu, taloudellinen toiminta ja ympäristö. Kyseiset osa-alueet ovat keskenään riippuvaisia puhuttaessa ihmiskunnan hyvinvoinnin kehityksestä. Alkuperäisen määritelmän mukaan kestävä kehitys toteutuu, kun ihmiskunnan kehitys vastaa nykyisten sukupolvien tarpeisiin siten,

ettei se vaaranna tulevien sukupolvien mahdollisuutta omien tarpeidensa tyydyttämiseen. (FIBS 2013a.; Juutinen & Steriner 2010, 20; Harmaala & Jallinoja 2012, 16.)

Komission aloittamasta työstä lähtien käsite on kehittynyt edelleen ja nykyään se on entistä laajempi kokonaisuus (SYM 2014). Nykypäivänä käsitteeseen liitetään joissain määritelmässä myös kulttuurinen kestävyys (Lehtipuu & Monni 2007, 62).

Suomen Ympäristöministeriön (SYM 2014) mukaan kestävä kehitys on maailmanlaajuista, alueellista ja paikallista jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka tavoitteena on turvata nykyisten ja tulevien sukupolvien hyvät elämisen mahdollisuudet. Päätöksenteossa ja toiminnassa ympäristö, ihminen ja talous on huomioitava tasavertaisina.

Suomessa käsitteen kehittyminen voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Ensin seurattiin vuonna 1987 luotua määritelmää. Tämän jälkeen vuonna 1994 julkaistiin Suomen kestävän kehityksen toimikunnan muistio. Kestävä kehitys nähtiin jatkuvana, ohjattuna yhteiskunnallisena eri aluetasojen muutoksena, jonka tavoitteena on hyvän elämisen mahdollisuuksien turvaaminen nykyisille ja tuleville sukupolville. Kulttuurinen, yhteiskunnallinen ja ympäristötaloudellinen olivat keskeiset näkökulmat. Ekologinen kestävyys laitettiin talouden edelle. 1990-luvun lopulla maailmanpankin pääjohtaja Ismail Serageldin totesi talouspolitiikoille, että kestävä kehitys on sitä, kun tulevat sukupolvet saavat yhtä paljon tai jopa enemmän mahdollisuuksia kuin me olemme saaneet. (SYM 2014.)

Mahdollisuudet voivat olla varallisuutta, vaurautta ja pääomaa, joista pääoma sisältää neljä pääomalajia. Kyseiset pääomalajit ovat inhimillinen pääoma (koostuu muun muassa osaamisesta ja tieteestä), fyysinen pääoma (koostuu muun muassa infrastruktuurista), sosiaalinen pääoma (koostuu muun muassa lainsäädännöstä ja sosiaalisista verkostoista) ja luontopääoma (koostuu uusiutuvista ja uusiutumattomista luonnonvaroista). Tällaista määrittelyä on Suomessa kehittänyt Valtion taloudellinen tutkimuslaitos. (SYM 2014.)

Maailmanlaajuisten ja entistä hankalammin ennustettavien häiriöiden ja riskien toteutuessa nousee kestävä kehitys edistävien toimenpiteiden taloudellinen

arvo erittäin merkittäväksi. Riskit ja häiriöt aiheuttavat ääri-ilmiöitä, jotka puolestaan aiheuttavat inhimillistä hätää, turvattomuutta ja taloudellisia menetyksiä. Suomessa eletään rakennemuutoksen aikaa. Etsittäessä uutta kilpailukykyä ja kasvua kansainvälisen taantuman aikana kestäväan kehitykseen kytkeytyvä liiketoimintapotentiaali on entistä merkitsevämmässä roolissa. (Bärlund & Perko 2013, 27 – 28.)

2.3.2 Yhteiskuntavastuu

Yhteiskuntavastuuseen liittyvät peruskäsitteet alkoivat muovautua 1990-luvulla. Sen teoriaa on kehitetty kansainvälisten tutkimus- ja yhteistyöprosessien avulla, minkä vuoksi sitä voidaan pitää yhtenä luotettavimmista viitekehysistä. Yhteiskuntavastuu oli ensimmäinen termi, jonka avulla yritykset käyttivät kestäväan kehityksen viitekehystä yritystoiminnassa. 2000-luvulla yhteiskuntavastuu oli yksi merkittävimmistä ilmiöistä, joka muokkasi omalta osaltaan yritysten toimintaa. (Jussila 2010, 7 – 12.)

Yhteiskuntavastuuseen liitetyt keskeisimmät osa-alueet ovat sosiaalinen vastuu, taloudellinen vastuu ja ympäristövastuu. Kyseiset alakäsitteet muodostavat termille perustan, jota kutsutaan englanniksi sanoilla *triple bottom line*. Vaikka yhteiskuntavastuu on 2010-luvulla levinnyt laajalle ja se tunnustetaan monissa yrityksissä, se ei välttämättä ole vielä yhdistynyt yritysten kaikkiin toimintoihin. (Jussila 2010, 15; Juutinen & Steiner 2010, 29.)

Euroopan komission (EuK 2011) mukaan yritysten yhteiskuntavastuu nähdään yritysten vastuunkantona sen omista yhteiskunnallisista vaikutuksistaan. Yritysten tulee tämän vuoksi pohtia yhdessä sidosryhmiensä kanssa, miten ne omassa liiketoiminnassaan huomioivat muun muassa yhteiskunnan, ympäristöasiat ja ihmisoikeuksien toteutumisen.

2.3.3 Yritysvastuu

Useat Suomessa toimivat yritykset luopuivat termistä *yhteiskuntavastuu* 2000-luvun alussa ja vaihtoivat sen uuteen termiin *yritysvastuu*. Tällöin yritys ei kanna vastuuta asioista, jotka kuuluvat yhteiskunnalle, vaan huolehtii oman toiminnan

vastuullisuudesta. Yritysvastuu nähdään siten yhteiskuntavastuuta rajatumpana kokonaisuutena. (Jussila 2010, 13; Juutinen & Steiner 2010, 30.)

Yritysvastuulle on olemassa useita eri määritelmiä. FIBSin (FIBS 2013b.) mukaan yritystoiminta on vastuullista, kun se on kestävää että kannattavaa. Vastuulliset yritykset toimivat tavalla, joka takaa parhaat mahdolliset toimintaedellytykset tulevaisuudessa. Tällainen toiminta sisältää muun muassa seuraavat asiat:

- ylitetään lainsäädännön vaatimukset
- vastataan sidosryhmien odotuksiin
- maksimoidaan yritystoiminnasta syntyvät positiiviset vaikutukset muillekin kuin vain osakkeenomistajille
- pienennetään yritystoiminnasta syntyviä taloudellisiin, sosiaalisiin ja ympäristöasioihin kohdistuvia haitallisia vaikutuksia
- huolehditaan alihankkijoiden vastuullisesta toiminnasta
- kerrotaan yritystoiminnan positiivisista ja negatiivisista vaikutuksista avoimesti ja läpinäkyvästi (FIBS 2013b.)

FIBS perustettiin vuonna 2000 ja se on Suomen ainoa yritys vastuuverkosto, joka on riippumaton ja voittoa tavoittelematon toimija. FIBS auttaa yrityksiä kehittämään entistä kustannustehokkaampia ja kestävämpiä tuotteita, joista kertyy lisäarvoa yrityksen lisäksi yhteiskunnalle. FIBSin avulla yritykset saavat tietoa muun muassa ohjeistoista, standardeista ja tutkimuksista ja se toimii myös vastuullisuusraporttien GRI-rekisteröintipalveluna. (FIBS 2013c.)

2.3.4 Yrityskansalaisuus

Hyvä yrityskansalaisuus-filosofian toivat Eurooppaan amerikkalaisyritykset. (Palo-Närhinen 1998). Termi viittaa siihen, että yritykset nähdään aktiivisina yhteiskunnan toimijoina. Yritysten toiminta on arvioitavissa samalla tavalla kuten kansalaistenkin. Kansalaisilla on tiettyjä oikeuksia mutta myös velvollisuus noudattaa eettisiä normeja. Kansalaisten tulee myös olla osallisena yhteisissä asioissa. Yritysten keskuudessa etenkin monikansallisilla yhtymillä on merkittävä rooli

siinä, toteutuvatko yleisimmät kansalaisoikeudet yritysten toimintaympäristöissä. (Peltonen 2007, 202 – 203.)

FIBSin (FIBS 2013a) mukaan yrityskansalaisuus tarkoittaa sitä, että yritys kehittää ympäröivää yhteiskuntaa vastuullisesti ja lieventää sen ongelmia. Termi yhdistetään usein yritysvastuuseen ja yhteiskuntavastuuseen.

2.3.5 Viherpesu

Viherpesua voidaan kuvata ympäristön suhdetoiminnaksi. Viherpesu juontuu englannin kielen sanasta *whitewash* (=salailu, kaunistelu) eli se viittaa ilmiöön, jossa pyritään peittelemään tehtyjä toimia, jotka ovat ympäristölle haitallisia. Viherpesu kytkeytyy selkeästi median ja mainostoimistojen tekemään yritysten julkisuuskuvan manipulaatioon. (Benn & Bolton 2011, 115.)

Pohjimmiltaan viherpesussa on kyse ympäristön suhdetoiminnan väärinkäytöstä. Viherpesu on aiheuttanut julkista vastustusta, kun on tullut ilmi, että sitä voidaan käyttää säännöstelyn viivyttämiseen sekä hallitusten ja asiakkaiden harhauttamiseen. (Benn & Bolton 2011, 115.)

Seuraavassa esimerkkejä viherpesusta:

- Hotellialalla ympäristömerkkejä käytettiin kuvaamaan pyyhkeiden uusiokäyttöä veden ja ympäristön säästämiseksi. Oikea syy tähän oli hotellin käyttökustannusten pienentäminen.
- The Bank of America markkinoi uutta "eko" Mastercardia, joka oletettavasti palkitsi asiakkaitaan hiilivastikkein. Todellisuudessa vain 0,5 prosenttia ostohinnasta meni tähän tarkoitukseen.
- Ubisoft ilmoitti, että se ei enää toimita paperisia käyttöohjeita tulevien PlayStation 3- ja Xbox 360-konsolien mukana. Ubisoft kertoi tämän olevan osa heidän pyrkimyksistään olla ympäristötietoisempia, mutta se olennaisesti alentaa Ubisoftin tuotantokustannuksia. (Benn & Bolton 2011, 115 – 118.)

3 Yritysvastuuraportointi

Yritysvastuuraportointi kytkeytyy siihen, mitä yritys vastuu yritykselle merkitsee. Tätä säätelee se, kuinka olennaisessa asemassa yritys vastuun asiat ovat liiketoiminnassa, millaisia vaikutuksia ne synnyttävät sidosryhmissä ja tärkeiden sidosryhmien toiveet. Ei riitä, että yritykset ilmoittavat yleisesti noudattavansa kestävästä kehitystä toiminnassaan. Yritysten on tutkittava, mitkä yritys vastuun painopistealueet ovat oman yritystoiminnan kannalta merkittävimmät ja asettaa niitä varten strategiset tavoitteet. Lisäksi tärkeimpien sidosryhmien näkemykset on otettava huomioon. Kun ylläolevat seikat on huomioitu, yritys vastuun merkitys yritystoiminnalle selkiytyy ja nähdään, mitä johtamis- ja raportointiprosesseja tarvitaan. (Niskala ym. 2013, 101.)

Yritysvastuuraportin voidaan ajatella olevan yrityksen vastuullisuudesta kertova käyntikortti – eräänlainen portfolio. Raporttiin päätyvästä tietosisällöstä on annettu kansallisia ja kansainvälisiä suosituksia ja ohjeistuksia. Muiden osioiden kohdalla sisällöstä ja tyylistä yritys voi itse päättää. (Kuvaja & Malmelin 2008, 155.)

3.1 Raportoinnin kehitys

Yritysten vastuuraportointi sai alkunsa ympäristöraportoinnista 1980-luvulla. Tuolloin yritysten ympäristöviestinnällä oli heikko uskottavuus. Pelkkä toteamus ympäristöviestinnän tilan parantumisesta ei ollut riittävä tae, vaan tarvittiin vakaampia todisteita. Yritykset alkoivat parantaa ympäristöasioidensa hoitoaan ja myös viestivät tekemistään parannuksista. Ympäristöraportointi käynnistyi 1990-luvun alkupuolella vastauksena ympäristökeskustelulle, jota vuoden 1992 YK:n ympäristökonferenssi ja ympäristöjärjestöjen kampanjointi vauhditti. Kemian-, metsä- ja energiayhtiöt olivat ensimmäisiä ympäristöraportteja julkaisseita tahoja. (Rohweder 2004, 211; Kuvaja & Malmelin 2008, 152; Kuisma & Temmes 2011, 267.)

1990-luvulla julkaistut raportit olivat pääasiassa ympäristöraportteja. 2000-luvulla julkaistut raportit olivat joko kestävästä kehityksen raportteja tai ympäristö- ja yhteiskuntavastuuraportteja. Näissä kerrottiin sosiaalisen vastuun, taloudelli-

sen vastuun ja ympäristövastuun asioista kestäväen kehityksen käsitteen kolmen ulottuvuuden kautta. (Kuisma & Temmes 2011, 267.)

1990-luvulla yritys vastuuasioista kerrottiin erillisissä painetuissa raporteissa, mutta ajan kuluessa raporttien julkaisutavat ovat muuttuneet. 2000-luvulla yritys vastuuraportteja ryhdyttiin julkaisemaan Internetissä. Nykyisin painetuissa ja Internetissä julkaistuissa pdf-muotoisissa yritys vastuuraporteissa mainitaan myös yrityksen verkkosivut, joista saa lisätietoa. (Kuisma & Temmes 2011, 267.)

Yhä useammat yritykset raportoivat yritys vastuustaan muun vuosiraportoinnin yhteydessä eivätkä täten julkaise erillistä yritys vastuuraporttia. Sijoittajat ovat entistä kiinnostuneempia siitä, miten pörssiyhtiöt hoitavat yritys vastuuseen liittyvät kysymykset. Yritys vastuuraportointi on kehittymässä suuntaan, jossa se linkittyy tiiviisti lakisääteiseen tilinpäätösraportointiin. Tämä ei poissulje sitä, etteivät yritykset halutessaan julkaisisi muitakin tiedonantoja, kuin vain yhden, laajemman kokonaisuuden kattavan vuosikertomuksen. Yritysten valitsemiin raportointitapohin vaikuttavat omalta osaltaan yritys vastuuraportoinnin yleistyminen, tiedonkeruujärjestelmien kehittyminen sekä sidosryhmien odotuksiin vastaaminen. (Kuvaja & Malmelin 2008, 156; Kuisma & Temmes 2011, 281 – 282.)

Yritys vastuuseen liittyvistä asioista raportoidaan vuosikertomuksissa yhä enemmän. Nykyään noin 50–60 yritystä ja muuta toimijaa Suomessa tekee yritys vastuuraportin tai kertoo vuosikertomuksessaan yritys vastuuasioistaan laajasti vuosittain. (Juutinen & Steiner 2010, 200.)

Tanskalainen lääkealan yritys Novo Nordisk julkaisi ensimmäisten joukossa integroidun raportin vuonna 2004. Yritys vastuuraportointi yhdistyi vuosikertomukseen raportissa *Novo Nordisk Annual Report: Financial, Social and Environmental Performance*. Raportin tavoitteena oli tutkia, miten sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun saavutukset linkittyvät taloudelliseen tulokseen. Yritys vastuasiat haluttiin yhdistää toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen antamaan kuvaan yhtiön taloudellisesta tuloksesta ja asemasta, minkä vuoksi yritys vastuuasioita tarkasteltiin vuosikertomuksen eri osissa. Tämä malli on ollut usean yri-

tyksen esikuvana niiden kehittäessä integroitua raportointia. (Niskala ym. 2013, 264.)

Yritysvastuuraportointi on kansainvälisellä tasolla yhä yleisempää ja raportoijia on vuosi vuodelta enemmän. Yritysvastuuraportoinnin sisältökin on kokenut muutoksia. Ongelmana kuitenkin on, että yritys vastuun kehitystyö on usein erillään liiketoiminnasta ja esimerkiksi jätteiden vähentämisestä ja vedenkulutuksesta kertovat luvut voivat jäädä yleisluontoisiksi. Kyseiset luvut ovat tärkeitä ja kertovat yrityksen suorituskyvystä, mutta ne eivät kerro ulkopuolisille kuin sen, että kyseisiä asioita seurataan ja että yritys pyrkii parantamaan tiettyjä asioita. (Juutinen & Steiner 2010, 200; Bärlund & Perko 2013, 79.)

3.2 Tutkimuksia yritysvastuusta

Johtamistaidon opisto JTO toteutti vuosina 2004 – 2007 tutkimus- ja kehittämishankkeen *Yhteiskuntavastuu kilpailukyvyyn edistämiseksi – sisäisen kehittämissprosessin mallintaminen*. Tarkoituksena oli kehittää malli, jossa vastuullisuus toteutettiin tavalla, joka tukee lisäarvon tuottamista omistajille ja muille sidosryhmille. Mallissa hyödynnettiin empiirisen tutkimuksen aikana esiin tulleita, edelläkävijäyrityksissä käytössä olleita käytäntöjä. Hankkeen tuloksena syntyi nettipohjainen arviointityökalu, joka auttaa havainnollistamaan johtamisnäkökulmasta niitä kehittämistarpeita, mitä oman yrityksen vastuullisuuteen liittyy. Hankkeen loppuraportti on julkaistu teoksessa *Liiketoiminnan vastuullisuus – minkä väristä se on?* Malli on julkaistu teoksessa *Vastuullisuuden johtaminen – toiminnan kehittäjän opas*. (Vauhkonen 2007b., 7.)

Yritysvastuun raportointi on saanut osakseen myös kritiikkiä. Useassa tapauksessa yritysvastuuraportteja on kritisoitu siitä, että ne on laadittu ensisijaisesti yrityksen mainoskampanjaksi. Tällöin niistä ei selviä, mikä yritysten yritysvastuun taso on. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun yritysten ympäristöjohtamisen tutkijaryhmä toteutti vuosina 2010 – 2013 hankkeen yhteistyössä Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskuksen kanssa. Hankkeessa tutkittiin, miten yritysten eri toimijaryhmät - sisäiset tiedon tuottajat, sisäiset tiedon käyttäjät ja ulkoiset tiedon käyttäjät - hyödyntävät yritysten tuottamaa yritysvastuutietoa. Tutkimuksessa mukana olleet yritykset olivat Finnair, Fortum ja LähiTapiola. (Harmaala & Jallinoja 2012, 223; JSBE 2013, 9 – 11.)

Hankkeessa tutkittiin yritysten tuottamia ja julkaisemia yritys vastuutietoja. Koska julkaistuja yritys vastuutietoja oli paljon, otettiin tutkimukseen mukaan vain yritys vastuuraportit tai vastaavat. Niille tehtiin sisältöanalyysit viidestä teemasta: ilmastonmuutos, työturvallisuus- ja terveystiedon raportointi (TTT-raportointi), rahamääräiset indikaattorit, raportoidut ympäristösidosryhmäsuhteet ja raportoidut ympäristöjärjestösuhteet. (JSBE 2013, 13.)

Hankkeessa haastateltiin yritys vastuutiedon tuottajia (henkilöstö, joka vastaa yrityksissä yritys vastuutiedon tuottamisesta ja välittämisestä), sisäisiä tiedon käyttäjiä (yritysten henkilöstö) ja ulkoisia tiedon käyttäjiä (asiakkaat, yhteistyökumppanit, poliitikot, ammatti- ja kansalaisjärjestöjen edustajat). Hankkeessa tehtiin myös kansainvälistä vertailua. Tutkimuksessa mukana olleiden yritysten vastuutoiminnan tiettyä osaa verrattiin toisessa maassa toimivaan yritykseen/yrityksiin. (JSBE 2013, 12 – 17.)

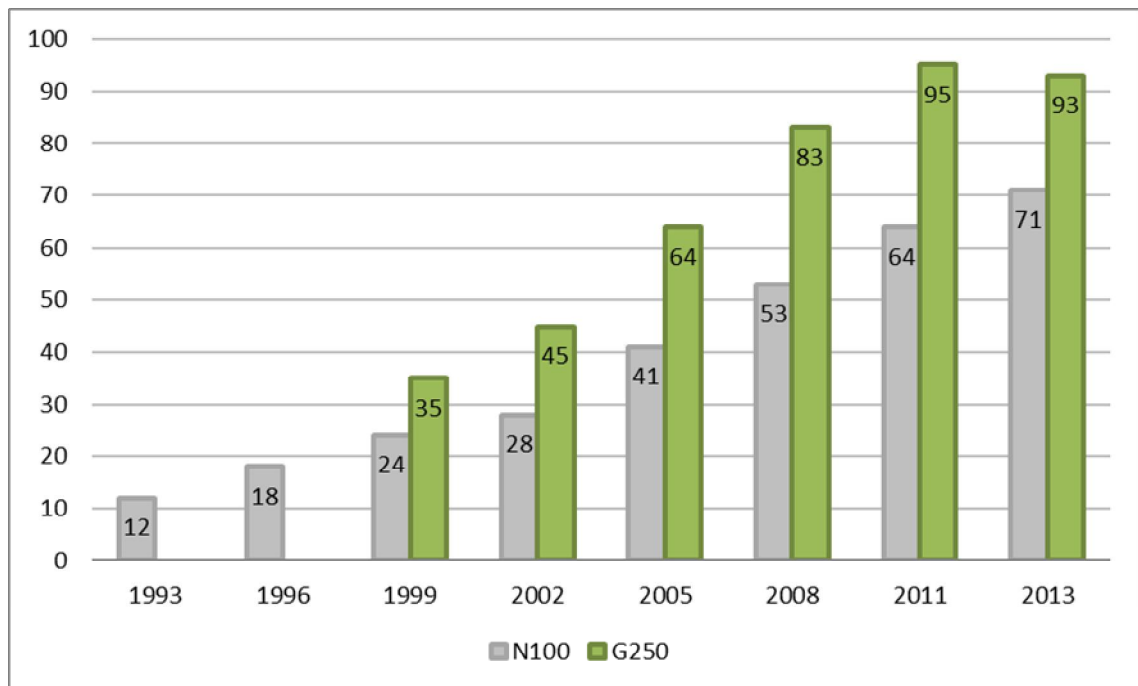
Hankkeen tuloksista kävi ilmi, että yritykset tuottavat yritys vastuutietoa varsin paljon, mutta sidosryhmät hyödyntävät sitä vähän. Tämä johtui tuotetun tiedon luonteesta. Henkilöstö piti yritys vastuuta tärkeänä ja välttämättömänä asiana mutta sen kytkeytyminen omaan työnkuvaan koettiin etäiseksi. Ulkoiset sidosryhmät kokivat yritys vastuun tärkeäksi ja mielenkiintoiseksi, mutta sen määrittämisen ja arvioimisen haastavaksi. Yritysten yhteyshenkilö ja henkilökemiat vaikuttivat enemmän mielikuvaan yrityksen vastuullisuudesta kuin itse varsinainen julkaistu yritys vastuuraportti. Raporttien lukemiseen ei ollut riittävää kiinnostusta eikä aikaa. Yritys vastuuraporttien toivottiin olevan sellaisia, joissa realistisesti ja konkreettisesti kerrottaisiin yritystoiminnan vastuullisuudesta. (JSBE 2013, 49 – 50.)

FIBS ry (Finnish Business & Society ry) toteutti vuosina 2013 ja 2014 yritys vastuututkimuksen yhdessä TNS Gallup Oy:n kanssa (YTJ 2015). Kyseiset tutkimukset ovat laajimmat, jotka selvittävät Suomalaisten suuryritysten vastuullisuutta. Tutkimukset tehtiin puhelinhaastatteluina ja tutkimukseen valitut yritykset valittiin satunnaisotannalla Suomen 1000 suurimman yrityksen joukosta. Molempien tutkimusten vastausprosentti oli 20. (FIBS 2013d.; FIBS 2014.)

Seuraavassa poimintoja vuoden 2014 tutkimuksen tuloksista:

- 71 % yrityksistä koki vastuullisuuden erittäin olennaiseksi asiaksi liiketoimintansa kannalta, v. 2013 vain runsaat 50 %
- 20 % yrityksistä uskoi vastuullisuustoimintansa olevan yhteiskunnalle merkittävää
- 50 % yrityksistä totesi maineen rakentamisen ja tulevaisuuden toimintaedellytysten turvaamisen olevan edelleen tärkeimmät syyt vastuullisuuteen panostamiseen
- Yli 60 % vastaajista noudatti ISO14000 -ympäristöstandardia
- Yli 40 % vastaajista julkaisi GRI-ohjeiston mukaisen vastuullisuusraportin
- ISO 26000-yhteiskuntavastuustandardi oli käytössä noin joka kolmannella vastaajalla
- Noin 20 % vastaajista noudatti UN Global Compact -periaatteita
- Noin 10 % vastaajista noudatti Business Social Compliance Initiative (BSCI)-periaatteita (FIBS 2014.)

KPMG on tutkinut yritys vastuuraportointia ensimmäisen kerran 20 vuotta sitten, jonka aikana yritys vastuuasiat ovat nousseet valtavirran kauppataivaksi (KPMG 2014). KPMG:n tutkimuksen *The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2013*, mukaan yritys vastuusta raportoivien yritysten määrä on kasvanut. Tutkimuksessa olivat mukana liikevaihdoltaan tai pörssi-arvoltaan 100 suurinta yritystä 41 maasta (N100) sekä 250 maailman suurinta yritystä Fortune Global 500 Rankingin mukaan (G250). (KPMG 2013.) Raportoitujen prosentuaaliset osuudet esitellään esitellään kaaviossa 1.

Kaavio 1. Yritysvastuuraportin julkaisseet N100- ja G250-yritykset (prosentuaaliset osuudet) (KPMG 2013).

Vuosina 1993 – 2002 KPMG:n yritysvastuuraportointitutkimuksissa olivat mukana ainoastaan erillisenä julkaistut yritysvastuuraportit. Vuodesta 2005 alkaen tutkimuksissa olivat mukana yritysten julkaisemat erilliset yritysvastuuraportit (painetut ja Internetissä julkaistut) sekä vuosikertomuksissa raportoidut tiedot yritysvastuusta. (KPMG 2013.)

3.3 Vastuullisuusraportointikilpailu

Suomen vastuullisuusraportointikilpailu järjestettiin ensimmäistä kertaa vuonna 1996. Kilpailun tavoitteina on motivoida yrityksiä vastuullisuusraportointiin ja tarkastella vastuullisuusraportoinnin sen hetkistä tilaa ja kehittämistarpeita. Kilpailu on järjestetty eri yhteiskunnallisten tahojen toimesta, joiden kokoonpano on vaihdellut. FIBS ry tuli mukaan järjestelyryhmään vuonna 2000 ja on siitä lähtien ollut järjestelyryhmässä lähes joka vuosi. Vuodesta 2012 alkaen FIBS ry on toiminut vastuullisuusraportointikilpailussa koordinaattorina. (FIBS 2013e.)

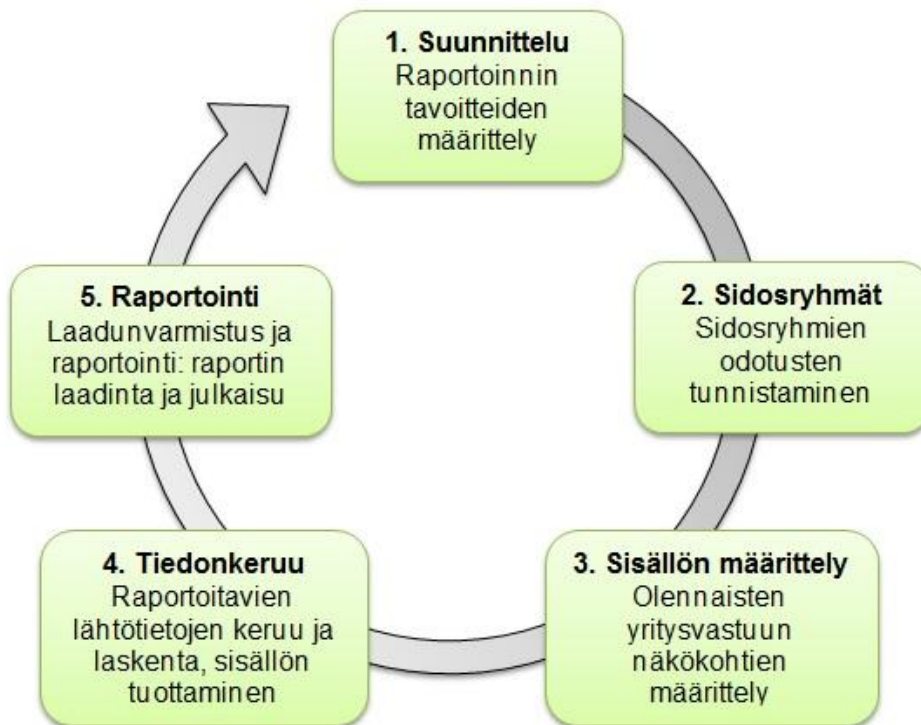
Kilpailussa arvioidaan Suomen pörssiyritykset sekä muut kilpailuun ilmoittautuneet yritykset. Vuosina 2006 ja 2007 kilpailu oli avoinna vain niille yrityksille, jotka ilmoittautuivat ja maksoivat yrityksen kokoon suhteutetun osallistumismaksun. Nykyisin vastuullisuusraportointikilpailu on maksuton ja avoin kaikille yrityksille,

jotka raportoivat vastuullisuudestaan. Kilpailuun voivat osallistua myös julkisen sektorin toimijat. (FIBS 2013e.)

Vuoden 2013 kilpailussa tuomaristo valitsi Kesko Oyj:n raportin Suomen parhaaksi vastuullisuusraportiksi. Kesko Oyj oli myös median ja kansalaisjärjestöjen valinta. Tuomaristo antoi yleisen sarjan kunniamaininnan Fortum Oyj:lle ja julkisen sektorin voittajaksi valittiin Senaatti-kiinteistöt. Outotec Oyj oli sijoittajien ja opiskelijoiden suosikki. Vuoden 2013 ja muiden vuosien vastuullisuusraportointitulokset löytyvät FIBS ry:n Internet-sivuilta osoitteesta <http://www.fibsry.fi/fi/teemat/vastuullisuusraportointi/vastuullisuusraportointikilpailu/2-uncategorised/212-vastuullisuusraportointikilpailun-voittajat>. (FIBS 2013f.)

3.4 Raportointiprosessi

Yritysvastuuraportointi on laaja prosessi. Raportointiohjeistot määrittelevät raportointiprosessin suuntaviivat. (Niskala ym. 2013, 100). Niskala, Pajunen ja Tarna-Mani jakavat raportointiprosessin viiteen eri vaiheeseen, jotka esitellään kuvassa 4.

Kuva 4. Yritysvastuuraportointiprosessin vaiheet. (Niskala ym. 2013, 103).

Prosessin aloittaa suunnitteluvaihe, jonka aikana sovitaan aikataulu ja allokoidaan resurssit. Myös raportin yksityiskohtainen sisältö muotoutuu. Suunnitteluvaiheessa pohdittavia kysymyksiä ovat muun muassa seuraavat:

- Kuka vastaa yritysraportin laatimisesta?
- Millaisia resursseja raportointiprosessi vaatii?
- Konsultoidaanko ulkopuolisia asiantuntijoita?
- Miten kerrotaan yritysraportin merkityksestä liiketoiminnassa?
- Mitä tietoa kerätään miltäkin yritysraportin osa-alueelta ja kuinka niistä raportoidaan?
- Missä vaiheessa yritysraportin tiedot kerätään ja kuka ne analysoi?
- Milloin yritysraportti on tarkoitus julkaista?
- Miten kerättyjen tietojen laatu ja luotettavuus voidaan varmistaa?
- Kuka hyväksyy yritysraportin sisällön?
- Aiotaanko yritysraportti varmentaa? (Niskala ym. 2013, 103.)

Suunnitteluvaihe olisi hyvä hoitaa siten, että syntyy tarkka sisältösuunnitelma, jossa on päätetty vastuuhenkilöt, yritysraportissa julkaistavat tiedot ja kuvamateriaali sekä käytössä oleva aika tietojen keräämiseen ja tekstin tuottamiseen. Luonnosversioiden muokkaamiseen tulee jättää riittävästi aikaa ja kerättyjen tietojen laatu ja oikeellisuus tulee varmistaa. Mahdollinen varmennus tulee myös sisällyttää aikatauluun. (Niskala ym. 2013, 103.)

Prosessin seuraavissa vaiheissa selvitetään sidosryhmien odotukset ja määritellään yritysraportin olennaiset näkökohdat. Näiden kartoittamiseen voi käyttää apuna seuraavia kysymyksiä:

- Mitä ensisijaisia tavoitteita yritysraportilla on?
- Mitä yritysraportin avulla halutaan saavuttaa?
- Kuinka yksityiskohtainen raportin sisällöstä tehdään?
- Laaditaanko yritysraportti tietyn raportointiohjeiston mukaan?
- Laaditaanko yritysraportti yhteistyössä sidosryhmien kanssa? (Niskala ym. 2013, 104.)

Laadintavaiheessa päätetään muun muassa seuraavista asioista:

- Millainen rakenne yritysraportilla on?
- Miten sidosryhmien odotukset huomioidaan?
- Miten kerätyt tiedot yhdistellään ja analysoidaan?
- Miten raportin asioista kerrotaan helposti ymmärrettävällä tavalla?
- Millä tavalla ulkoinen varmennus järjestetään? (Niskala ym. 2013, 104.)

Yritysraportin jakelun osalta päätetään milloin yritysraportti julkaistaan ja kenelle se on tarkoitus jakaa. Jos tärkeimpinä kohderyhminä ovat omistajat ja sijoittajat, yritysraportti voidaan julkaista yhdessä vuosikertomuksen kanssa ja raportti voidaan jakaa osakkeenomistajille yhtiökokouksessa. Toisaalta yritysraporttien kerääminen voi viedä merkittävästi aikaa eikä raporttia siten ehditä julkaisemaan samaan aikaan vuosikertomuksen kanssa. (Niskala ym. 2013, 104.)

Yritysraportin julkistaminen ja jakelu vaikuttavat merkittävästi raportin painoarvoon. Jos yritysraportti julkaistaan muun tilinpäätösmateriaalin kanssa samanaikaisesti ja on lisäksi ulkopuolisen tahon varmentama, kertoo se yrityksen yritysraporttiin sitoutumisen tasosta ja saa aikaan suurimman luottamuksen. (Niskala ym. 2013, 104 – 105.)

Yritysraportointiprosessiin kuuluu tietojen kerääminen ja raportoinnin kehittäminen. Sidosryhmiltä saatu palaute auttaa arvioimaan, mitkä raportoitavat asiat ovat oleellisia ja mitkä eivät. Ulkoinen varmennus kertoo, tulisiko yritysraportin tietosisällön laatua ja luotettavuutta sekä johtamis- ja raportointiprosesseja kehittää. (Niskala ym. 2013, 105.)

3.5 Yritysraporttien varmentaminen

Yritysraportti voidaan varmentaa ulkopuolisen varmentajan toimesta, kun halutaan varmistus sille, että yritysraportin sisältämät tiedot ovat asianmukaisia ja luotettavia. Päätöksen ulkopuolisesta varmennuksesta tekee useimmiten hallitus, mutta joissain tapauksissa myös toimitusjohtaja. Varmentaja ja yritys sopivat varmennustoimeksiannosta ja sen tulokset jäävät ensisijai-

sesti yrityksen käyttöön. Käytännössä yritys kuitenkin julkaisee varmennusraportin sisällyttämällä sen yritysraporttiin. (Juutinen & Steiner 2010, 265.)

Yritysraportin ulkoinen varmennus on yleistynyt viime vuosina ja sen odotetaan yleistyvän jatkossakin. Etenkin ne yritykset, joiden raportointi on vakiintunutta, pitävät yritysraportin ulkoista varmennusta tärkeänä. (Juutinen & Steiner 2010, 271 – 273.)

Varmennuksen yleistymiseen ovat vaikuttaneet muun muassa yrityksen uskottavuuteen, markkina-aseman säilymiseen ja sijoittajien odotuksiin vastaamiseen liittyvät asiat. Yritysten tulee pohtia, miten ne voivat kasvattaa uskottavuuttaan sidosryhmien keskuudessa ja miten ne varmistavat säilymisen kilpailijoiden rinnalla. Miten sijoittajien odotukset täytetään ja miten reagoidaan uusiin yritysraportin haasteisiin? Miten profiloitetaan yritysraportoinnin edelläkävijäksi? (Juutinen & Steiner 2010, 271.)

GRI-ohjeisto suosittelee, että yritysraportoinnille hankitaan ulkoinen varmennus. Se on siis suositus, joten sitä ei ole asetettu pakolliseksi vaatimukseksi. Viime vuosina varmennus on lisääntynyt jatkuvasti. GRI:n ylläpitämästä tietokannasta selviää, että vuonna 2012 rekisteröidyistä GRI-raporteista 46 prosentille oli hankittu ulkoinen varmennus. Eniten yritysraportteja varmennuttivat yritykset, jotka toimivat kaivos-, öljy-, ja kaasuteollisuudessa sekä energia- ja vesilaitokset. Suomessa noin kolmannes kaikista julkaistuista raporteista oli varmennettu. Varmenijat toimivat useimmissa tapauksissa tilintarkastusyhteisöt, sertifiointielimet sekä tekniset konsulttiyritykset. (Niskala ym. 2013, 274 – 280.)

3.6 Lainsäädännön vaatimukset

Yritykset voivat itse päättää yritysraportin laatimisesta ja julkaisemisesta, sillä lakisääteistä veloitetta ei ole. Sen sijaan Suomen valtion omistamien yhtiöiden tulee julkaista yritysraportti. Valtion omistajapolitiikkaa koskevassa valtioneuvoston päätöksessä 3.11.2011 on säädetty, että yritysraportti tulee julkaista joko erillisenä tai vuosikertomuksen osana niissä listaamattomissa yhtiöissä, joissa valtio omistaa 100 prosenttia. (Niskala ym. 2013, 216.)

Lakisääteisen raportoinnin perustana ovat seuraavat yleiset säännökset ja ohjeet:

- Tilinpäätösdirektiivi 78/660/ETY
- Kirjanpitolaki (KPL 1336/1997)
- Kirjanpitoasetus (KPA 1339/1997)
- Kirjanpitolautakunnan (KILA) yleisohje toimintakertomuksen laatimisesta, annettu 12.9.2006. (KHT 2008, 8).

EU:ssa annettiin uusi tilinpäätösdirektiivi 26.6.2013. Uusi direktiivi korvaa neljännen ja seitsemännen yhtiöoikeudellisen direktiivin, joissa määritettiin EU-tasoinen yhteisöjen tilinpäätössääntely. Uuden direktiivin tarkoituksena on byrokratian vähentäminen ja sääntöjen yksinkertaistaminen, etenkin pienten yritysten kannalta. EU:n tilinpäätösdirektiivi esitellään yleisellä tasolla luvussa 3.6.1. (Knuutinen 2014, 117; TEM 2015a.)

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti ”Kirjanpitolain muutokset”-työryhmän ajalle 1.9.2013 – 30.11.2014. Työryhmän tuli tarkastella kirjanpitolakia ja siihen liittyvää muuta sektorilainsäädäntöä ja pohtia, tulisiko niitä muuttaa etenkin EU:ssa tapahtuneen tilinpäätösnormiston kehittymisen vuoksi. Työryhmän tarkoitus oli tehdä ehdotus EU:n uuden tilinpäätösdirektiivin sisällyttämiseksi Suomen lainsäädäntöön. (TEM 2015a.)

Julkaisussa *Pienyrityshelpotukset ja vuoden 2013 tilinpäätösdirektiivi – Kirjanpitolainsäädännön muutokset -työryhmän mietintö* pienyritysten tilinpäätöskäytäntöjä ehdotetaan helpotettavan direktiivin mahdollistamien poikkeuksien avulla. Lisäksi mikroyrityksille ehdotetaan helpotuksia lisätietojen antamiseen oikean ja riittävän kuvan saamiseksi. Kirjanpitolakiin ehdotetaan tilikauden aikaisen kirjanpidon säännösten muutoksia tietoteknisen kehityksen vuoksi. Tietyillä aloilla toimivien yritysten erityisestä tiedonantovelvoitteesta ehdotetaan säädettäväksi erillislakia direktiivin täytäntöönpanemiseksi Suomen lainsäädäntöön. (TEM 2014.)

3.6.1 EU:n tilinpäätösdirektiivi

Euroopan komissio on antanut 16.4.2013 muutosehdotukset direktiiveihin 78/660/ETY ja 83/349/ETY. Kyseisten tilinpäätös- ja konsernitilinpäätösdirektiivien muutokset koskevat tietyiltä suurilta yrityksiltä ja yritysryhmiltä vaadittavien muiden kuin taloudellisten tietojen ja monimuotoisuutta koskevien tietojen julkistamista. Direktiivejä muutettaisiin siten, että toimintakertomuksen yhteydessä esitettäviä työntekijä- ja ympäristötietoja lisättäisiin. Yrityksiltä edellytettäisiin tietoja myös ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, korruption vastaisesta toiminnasta ja lahjonnan torjunnasta. Tämä laajempi tiedonantovelvollisuus koskisi erityisesti vain niitä yrityksiä, jotka työllistävät keskimäärin yli 500 henkilöä ja joiden taseen loppusumma on yli 20 miljoonaa euroa tai joiden nettoliikevaihto on yli 40 miljoonaa euroa. Tällaisia yrityksiä on arvioitu olevan EU:ssa noin 18000. (Niskala ym. 2013, 219; Knuutinen 2014, 119.)

Suurilta pörssiyrityksiltä edellytetään tiedonantoa monimuotoisuutta tukevista toimintalinjoista, joihin lukeutuvat ikään, sukupuoleen, maantieteelliseen ja-kaumaan sekä koulutus- ja ammattitaustaan liittyvät asiat. Tiedoista on ilmentävä käytössä oleva hallinto- ja ohjausjärjestelmä sekä monimuotoisuutta tukeville toimintalinjoille asetetut tavoitteet, käytännön toteutus ja tulokset. Jos kyseisiä toimintalinjoja ei ole käytössä, edellytetään ainoastaan selvitystä niiden puuttumisesta. (Niskala ym. 2013, 219.)

Euroopan parlamentin päätöslauselmissa – *Yritysten yhteiskuntavastuu: tilivelvollinen, avoin ja vastuullinen yritystoiminta sekä kestävä kasvu ja Yritysten yhteiskuntavastuu: yhteiskunnan etujen sekä kestävä ja osallistavan elpymisen edistäminen* – on havaittu, että avoimuuden lisääminen muun kuin taloudellisen tiedon osalta on tarpeen. Euroopan parlamentti suosittaakin, että komissio antaa asiasta lainsäädäntäehdotuksen. (Knuutinen 2014, 119.)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU tietyn tyyppisten yritysten vuositilinpäätöksistä, konsernitilinpäätöksistä ja niihin liittyvistä kertomuksista, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/43/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivien 78/660/ETY ja 83/349/ETY kumoamisesta, annettiin 26.6.2013. Jäsenvaltioiden tulee saattaa direktiivin noudattamisen edellyttämät

lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan osaksi lainsäädäntöään viimeistään 20.7.2015. (DIR 2013, 1 – 37.)

Uutta direktiiviä tulee soveltaa sellaisten yritysten, joilla on rajoitettu vastuu. Tällaisia yrityksiä ovat esimerkiksi julkiset ja yksityiset osakeyhtiöt. Direktiivissä säädettyjä yhteensovittamistoimenpiteitä tulee soveltaa myös sellaisiin avoimiin yhtiöihin ja kommandiittiyhtiöihin, joilla jokainen vastuunalainen yhtiömies on julkinen tai yksityinen osakeyhtiö. (DIR 2013, 2.)

Jotta voitaisiin edistää luotettavia taloudellista raportointia koskevia menettelyjä koko unionissa, yrityksen tilinpäätösten valmistelusta vastaavan tahon tulee varmistua siitä, että vuositilinpäätöksen ja konsernin konsernitilinpäätöksen sisältämät taloudelliset tiedot antavat oikean ja riittävän kuvan. Vuositilinpäätökset tulee laatia varovaisuutta noudattaen, ja niiden tulee antaa oikea ja riittävä kuva yrityksen varoista ja veloista, taloudellisesta tilanteesta sekä tuloksesta. (DIR 2013, 2 – 6.)

Vuositalinpäätöksille ja konsernitilinpäätöksille tulee tehdä tilintarkastus. Tämä säännös ei kuitenkaan koske pienten yritysten vuositilinpäätöksiä, sillä tilintarkastus voi aiheuttaa niille huomattavia hallinnollisia rasitteita. Lisäksi samat henkilöt voivat olla pienissä yrityksissä sekä osakkeenomistajia että johtajia, joten tilinpäätöksen ulkopuoliselle varmennukselle ei ole tarvetta. (DIR 2013, 6.)

Vertailukelpoisten ja yhdenmukaisten tietojen antamisen varmistamiseksi kirjaamis- ja arvostamisperusteisiin tulee kuulua toiminnan jatkuvuus, varovaisuus ja suoriteperusteisuus. Varoja ja velkoja sekä tuottoja ja kuluja ei saa vähentää toisistaan vaan varoihin ja velkoihin kuuluvat erät tulee arvostaa erikseen. (DIR 2013, 3.)

Olennaisuusperiaatteen tulee ohjata tilinpäätösten kirjaamista, arvostamista, tilinpäätöksessä esitettäviä tietoja ja niiden esittämistapaa sekä konsernitilinpäätökseen yhdistelemistä. Jos jotkin tiedot katsotaan olennaisuusperiaatteen mukaan epäolennaisiksi, voidaan ne esimerkiksi yhdistää. (DIR 2013, 3.)

Jäsenvaltioiden tulee edellyttää yhden tuloslaskelma- ja tasekaavan käyttöä. Kaavat tulee olla valittavissa useampien sallittujen kaavojen joukosta. Taseen ja

tuloslaskelman tietoja tulee täydentää tilinpäätöksessä esitettävillä liitetiedoilla. Pieniltä yrityksiltä ei edellytetä kaikkien lisätietojen esittämistä, sillä niiden kerääminen voi tulla niille kalliiksi. (DIR 2013, 3 – 4.)

Tilinpäätöksen laatimisperiaatteista tulee kertoa tilinpäätöksen eri osien arvos-
tusperusteet, antaa lausunto näiden tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden yh-
denmukaisuudesta toiminnan jatkuvuuden käsitteen kanssa ja kertoa kaikista
merkittävistä muutoksista, joita on tehty tilinpäätöksen laatimisperiaatteisiin
(DIR 2013, 4).

Toimintakertomuksen tulee antaa oikea kuva yrityksen liiketoiminnan kehitty-
mistä ja yrityksen tilasta yrityksen liiketoiminnan laajuus ja monimuotoisuus
huomioiden. Tiedot eivät saa liittyä pelkästään yrityksen liiketoiminnan taloudel-
lisiin asioihin, vaan niissä tulee antaa myös analyysi liiketoiminnan ympäristö-
asioista ja sosiaalisista asioista. Pienten ja keskisuurten yritysten ei ole välttä-
mätöntä antaa muita kuin taloudellisia tietoja, jos niiden antaminen aiheuttaa
niille rasitteita. (DIR 2013, 4.)

Jäsenvaltioita kannustetaan kehittämään sähköisiä julkistamisjärjestelmiä, joi-
den kautta yritykset voivat antaa kirjanpitolaitonsa ja lakisääteiset tilinpäätök-
sensä. Tiedot annettaisiin ainoastaan yhden kerran sellaisessa muodossa, joka
mahdollistaa useamman käyttäjän pääsyn tietoihin. Komissiota kannustetaan
tutkimaan, miten se voisi kehittää tilinpäätösten tekoon yhdenmukaistetun, säh-
köisen raportointimallin. (DIR 2013, 6.)

3.6.2 Kirjanpitolautakunnan yleisohje ympäristöraportoinnista

Kirjanpitolautakunta (KILA) toimii työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä ja sen
tehtävänä on antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta niin ha-
kemuksen perusteella kuin yleisellä tasolla. Lisäksi KILA myöntää yksittäista-
pauksissa poikkeuslupia kirjanpitolain säännöksistä edellytyksellä, ettei se ole
Euroopan yhteisöjen tilinpäätöksestä ja konsernitilinpäätöksestä antamien sää-
döksien vastainen. (TEM 2013a.)

KILA julkaisi 24.10.2006 yleisohjeen ympäristöasioiden kirjaamisesta, lasken-
nasta ja esittämisestä tilinpäätöksessä. Yleisohjeen perustana on Euroopan

yhteisöjen komission suositus ympäristöasioiden kirjaamisesta, laskennasta ja julkistamisesta yrityksen tilinpäätöksissä ja toimintakertomuksissa (2001/453/EY). Yleisohje koskee tilinpäätöksessä esitettäviä ympäristötietoja. Tilinpäätöksen ja erillisen yritysvastuuraportin edellytetään olevan tietosisällöltään yhdenmukaisia. (Niskala ym. 2013, 220.)

Yleisohjetta sovelletaan kaikkiin kirjanpitovelvollisiin lukuun ottamatta pieniä kirjanpitovelvollisia eräissä tapauksissa. Pienet kirjanpitovelvolliset voivat jättää ympäristötiedot esittämättä kun se ei ole tarpeen oikeiden ja riittävien tietojen saamiseksi yrityksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (Niskala ym. 2013, 220.)

3.6.3 Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskuntavastuusta

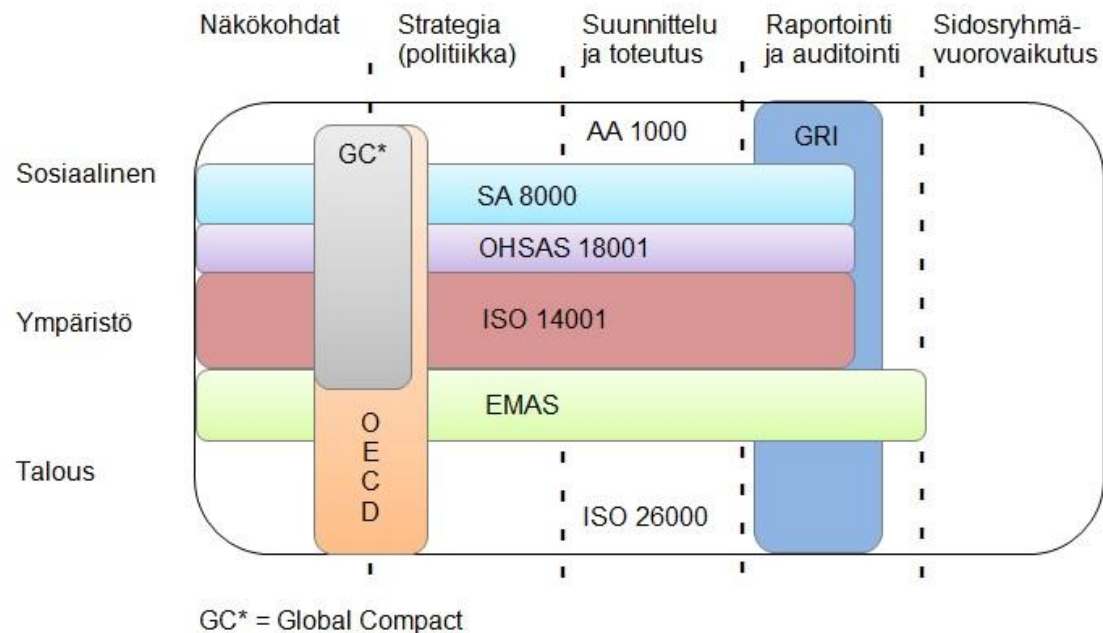
Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskuntavastuusta annettiin ensimmäistä kertaa edellisellä hallituskaudella. Uusi periaatepäätös hyväksyttiin vuonna 2012. Periaatepäätöstä oli tarve päivittää, sillä yritysvastuuasiat oli kirjattu hallitusohjelmaan ja muun muassa YK (Yhdistyneet Kansakunnat) ja Euroopan komissio olivat tehneet omia linjauksia aiheeseen liittyen. (TEM 2013b.)

Uudessa periaatepäätöksessä yhteiskuntavastuu nähdään eri toimijoiden vastuuna omista yhteiskunnallisista vaikutuksistaan. Valtioneuvosto suosittaa, että suomalaiset suuryritykset noudattaisivat vähintään yhtä kansainvälistä yhteiskuntavastuun toimintaohjetta. Yritysten olisi hyvä seurata, miten kilpailijat hoitavat vastuullisuusasiansa, kuinka toimialan vastuullisuus kehittyy ja minkälaisia kansainvälisiä vastuullisuussitoumuksia tehdään. (VP 2012, 1 – 7.)

4 Erilaisia ohjeistoja

Suomen työ- ja elinkeinoministeriö on listannut Internet-sivuillaan kansainvälisesti tunnustetut ohjeet ja periaatteet, joista muodostuu yhteiskuntavastuun selkäranka. Näihin lukeutuvat muun muassa OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, Global Compact-aloite, ISO 26000, GRI sekä Kansainvälisen työjärjestö ILO:n laatima kolmikantainen periaatejulistus monikansallisista yrityksistä ja sosiaalipolitiikasta. (TEM 2015b.)

Standardeja ja ohjeistoja yhteiskuntavastuusta on olemassa useita erilaisia. Osa niistä huomioi vain tietyn yhteiskuntavastuun osa-alueen, osa puolestaan kattaa useamman. Erilaisten standardien ja ohjeistojen kattavuuksia selviää seuraavasta kuvasta (kuva 5).

Kuva 5. Standardien ja ohjeistojen ulottuvuuksia. (Niskala ym. 2013, 55).

4.1 Global Compact

Global Compact kutsuu yrityksiä hyväksymään maailmanlaajuiset toimintaperiaatteet ja liittymään Yhdistyneiden Kansakuntien kumppaniksi. Global Compact on kasvanut YK:n merkittäväksi alustaksi, joka kytkeytyy tehokkaasti valistuneeseen kansainväliseen kaupankäyntiin. (Ki-moon 2015.)

YK:n pääsihteeri Kofi Annan esitti elinkeinoelämälle Global Compact -aloitteen vuonna 1999. Aloite perustuu kolmeen eri julistukseen, jotka ovat YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeuksien julistus, ILO:n työelämän perusoikeuksia koskeva julistus sekä Rion julistus ympäristönsuojelun osalta. ILO (International Labour Organization) on Kansainvälinen Työjärjestö (Niskala ym. 2013, 42; ILO 2015). Aloitteen tarkoituksena on edistää työoloja, ihmisoikeuksia ja ympäristönsuojelua. (Niskala ym. 2013, 52).

Global Compact-aloite sisältää kymmenen periaatetta ja ne käsittelevät ihmisoikeuksia, työntekoa, ympäristöasioita ja korruption vastaista toimintaa (UN 2015). Korruption vastainen toiminta lisättiin aloitteeseen vuonna 2004 (Niskala

ym. 2014, 52). Global Compact -aloitteen kymmenen periaatetta jakautuvat seuraavasti (taulukko 1):

Ihmisoikeudet
Periaate 1: Yritysten tulee tukea ja kunnioittaa kansainvälisellä tasolla julistettuja ihmisoikeuksia.
Periaate 2: Yritysten tulee huolehtia siitä, etteivät ne osallistu ihmisoikeusrikkomuksiin.
Työnteko
Periaate 3: Yritysten tulee säilyttää yhdistymisvapaus ja tunnustaa oikeus työehtosopimusneuvotteluihin.
Periaate 4: Yritysten tulee tukea kaikenlaisen pakkotyön eliminointia.
Periaate 5: Yritysten tulee tehokkaasti tukea lapsityövoiman käytön lakkauttamista.
Periaate 6: Yritysten tulee tehokkaasti tukea syrjinnän poistamista työhönotto- ja työelämätilanteissa.
Ympäristö
Periaate 7: Yritysten tulee puoltaa varovaisia menettelytapoja haasteellisissa ympäristöasioissa.
Periaate 8: Yritysten tulee ottaa osaa aloitteisiin, jotka edistävät suurempaa ympäristövastuuta.
Periaate 9: Yritysten tulee edistää ympäristöystävällisen teknologian kehitystä ja leviämistä.
Korruption vastainen toiminta
Periaate 10: Yritysten tulee työskennellä korruptiota vastaan kaikissa sen muodoissa. Tähän lukeutuvat myös lahjonta ja kiristys.

Taulukko 1. Global Compact -periaatteet (UN 2015).

4.2 ISO 14001

Suomen Standardisoimisliitto SFS ry on standardisoinnin keskusjärjestö Suomessa, joka on perustettu vuonna 1924. Sen tehtäviin kuuluvat muun muassa SFS-standardien laatiminen, julkaiseminen ja myynti. Suomen Standardisoimis-

liitto SFS ry on kansainvälisen standardisoimisjärjestö ISO:n (International Organization for Standardization) ja eurooppalaisen standardisoimisjärjestön CEN:n (European Committee for Standardization) jäsen. (SFS 2015a.)

Standardissa olevat kirjainyhdistelmät SFS, EN ja ISO kertovat sen, missä organisaatiossa standardin teksti on vahvistettu. Suomessa vahvistettu standardi on SFS, CEN:ssä vahvistettu EN ja ISO:ssa julkaistu ISO. Standardi voi olla yhden, kahden tai kaikkien kolmen organisaation vahvistama, esimerkiksi tunnusyhdistelmä SFS-EN ISO tarkoittaa, että standardi on kaikkien kolmen organisaation vahvistama. (SFS 2015b.)

ISO 14001 on kaikkien kolmen organisaation vahvistama ja maailmalla tunnetuin ympäristöjärjestelmämalli. Standardin avulla yritykset voivat parantaa ympäristönsuojelunsa tasoa ja viestittää samalla sidosryhmilleen hyvästä ympäristöasioiden hoidosta. ISO 14001-standardi sopii kaikille yksityisen ja julkisen sektorin yrityksille. Standardiin ei sisälly ulkopuolisen todentajan vaatimusta. Useat yritykset ovat kuitenkin halunneet sertifiointin, sillä sen on katsottu tuovan lisäarvoa yrityksen julkisuuskuvaan ja asiakassuhteisiin. Standardista on tulossa uusi painos, joka valmistuu vuonna 2015. (SFS 2014.)

4.3 ISO 26000

ISO 26000 on ISO:n laatima standardi yhteiskuntavastuusta. Standardi on myös vahvistettu Suomessa. Se soveltuu käytettäväksi kaiken kokoisissa ja kaiken tyyppisissä yrityksissä toimivat ne missä päin maailmaa hyvänsä. Standardi soveltuu sekä yhteiskuntavastuuseen vasta perehtyville että kokeneemmille yhteiskuntavastuun osaajille. ISO 26000-standardin tavoitteena on kannustaa yrityksiä ylittämään lainsäädännön vaatimukset. ISO 26000-standardi ei ole hallintajärjestelmästandardi, joten sitä ei ole tarkoitettu sertifioidavaksi. (SFS 2010.; SFS 2015c.)

ISO 26000-standardissa käydään läpi yhteiskuntavastuun tunnistamiseen liittyviä asioita, yhteiskuntavastuun käsitteistöä ja periaatteita sekä sitä, miten sidosryhmät saadaan osallistettua. Standardissa käsitellään myös muun muassa ihmisoikeuksia, työelämän käytäntöjä, ympäristöasioita ja kuluttaja-asioita. (SFS 2015c.)

4.4 OHSAS 18001

OHSAS 18001 (Occupational Health and Safety Assessment Series) on kansainvälinen standardi, joka käsittelee työympäristöjohtamista (CSR 2015). OHSAS 18001 ja OHSAS 18002 ovat syntyneet kansainvälisen yhteistyön tuloksina ja niitä pidetään TTT-järjestelmien (työterveys- ja työturvallisuusjärjestelmä) keskeisimpinä ohjeistuksina. OHSAS 18001-standardissa kerrotaan TTT-järjestelmälle asetetut vaatimukset ja OHSAS 18002-standardissa ohjeet niiden toteuttamiseksi. Molemmat julkaisut sopivat käytettäväksi yhdessä ISO 14001- ja ISO 9001-hallintajärjestelmästandardin kanssa. (SFS 2015d.)

ISO aloitti syksyllä 2013 uuden TTT-standardin kehittämistyön. Tuleva 45001-standardi käsittelee työterveys- ja työturvallisuusasioiden johtamista ja se pohjautuu OHSAS 18001-standardiin. (SFS 2015d.)

4.5 SA 8000

SA 8000 (Social Accountability 8000) on Social Accountability Internationalin (SAI) laatima standardi. SAI on kansainvälinen kansalaisjärjestö, joka pyrkii kehittämään yhteisöjä ja työpaikkoja sosiaalisen vastuun standardien avulla. SA 8000 käsittelee yrityksen henkilöstön ja sen toimittajien henkilöstön työympäristöä ja työolosuhteita. Standardi on laadittu ILO:n yleissopimusten, YK:n ihmisoikeusjulistuksen ja Lapsen oikeuksien yleissopimuksen pohjalta. (CSR 2015; SAI 2015.)

SA 8000-sertifioinnin saamiseksi yritysten tulee noudattaa johtamiseen, menettelytapoihin ja suoritukseen liittyviä erityisstandardeja seuraavilla osa-alueilla:

- lapsityövoiman käytöstä pidättäytyminen
- pakkotyön teettämisestä pidättäytyminen
- turvallisuuden ja terveyden edistäminen
- ansionmenetysten korvaaminen
- syrjinnästä pidättäytyminen
- työkurin ylläpitäminen
- yhdistymisvapauden salliminen
- kollektiivisen neuvotteluoikeuden salliminen

- CSR-prosessin johtaminen (CSR 2015).

4.6 EMAS

EMAS (the Eco-Management and Audit Scheme) on vapaaehtoinen ympäristöjärjestelmä, joka on suunnattu yritysten ja organisaatioiden käyttöön. EMAS perustuu EU:n asetukseen (EY) N:o 1221/2009 ja se rakentuu ISO 14001-ympäristöjärjestelmästandardin mukaisesta ympäristöjärjestelmästä ja ympäristöraportista, jota kutsutaan EMAS-selonteoksi. (YM 2013.)

ISO 14001-ympäristöjärjestelmästandardista on vain muutama askel EMAS-ympäristöjärjestelmään. EMAS-järjestelmän vaatimukset ovat ISO 14001-standardin mukaiset. Rekisteröintiä EMAS-järjestelmään hakevalla yrityksellä ei kuitenkaan tarvitse olla sertifioitua ISO 14001 -standardia käytössään. (YM 2013.) Seuraava kuva selvittää ISO 14001 -ympäristöjärjestelmästandardiin ja EMAS-järjestelmään kuuluvat toimenpiteet (kuva 6.)

Kuva 6. EMAS-järjestelmään siirtymisen vaiheet (YM 2013).

Seuraavassa on kuvattu ne toimenpiteet, jotka kuuluvat EMAS:n toteuttamiseen:

- Toimenpide 1: Yrityksen on tunnettava toiminnastaan aiheutuvat välittömät ja välilliset ympäristövaikutukset (alustava katselmus).
- Toimenpide 2: Yrityksen on omassa ympäristöpolitiikassaan sitouduttava ympäristölainsäädännön noudattamiseen ja ympäristönsuojelun tason jatkuvaan parantamiseen.
- Toimenpide 3: Yrityksen on laadittava ympäristöohjelma, jossa on määriteltä päämäärät ja tavoitteet sekä niiden toteuttamiseen tarvittavat toimet ympäristönsuojelun tason parantamiseksi.
- Toimenpide 4: Yrityksellä on oltava toimiva ympäristöjärjestelmä, jotta se voi toteuttaa ympäristöohjelmaansa.
- Toimenpide 5: Yrityksen on arvioitava ja kehitettävä omaa toimintaansa sisäisten auditointien avulla.
- Toimenpide 6: Yrityksen on laadittava ympäristöselonteko, jossa se selvittää ympäristöasioiden hoidon tilan sidosryhmilleen.
- Toimenpide 7: Yrityksen tulee hakea ulkopuolinen todentaja varmistamaan, että ympäristöjärjestelmä- ja -selonteko täyttävät EMAS-asetuksen mukaiset vaatimukset.
- Toimenpide 8: Yrityksen tulee hakea rekisteröintiä EMAS-järjestelmään toimivaltaiselta toimielimeltä. (YM 2013.)

Tämän prosessin jälkeen yritys saa käyttöönsä EMAS-sertifikaatin ja EMAS-logon. Jatkossa yritys voi toteuttaa ympäristöohjelmaansa ja hakea todennusta ympäristöraportillensa tai sen vuosittaisille päivityksille sovitun aikataulun mukaisesti. (YM 2013.)

4.7 OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille

OECD:n (The Organisation for Economic Co-operation and Development) tavoitteena kehittää käytäntöjä, jotka parantavat taloudellista ja sosiaalista hyvinvointia kaikkialla maailmassa (OECD 2015). OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille ovat suosituksia, joiden tarkoituksena on:

- varmistaa, ettei monikansallisten yritysten harjoittama toiminta ole ristiriidassa valtioiden harjoittaman politiikan kanssa
- vahvistaa monikansallisten yritysten ja yhteiskuntien välistä luottamusta

- edistää ulkomaisille sijoituksille myönteistä ilmapiiriä
- kannustaa monikansallisia yrityksiä edistämään kestävästä kehitystä (TEM 2012).

Toimintaohjeet tarjoavat vastuullista liiketoimintaa varten periaatteita ja normeja jotka perustuvat vapaaehtoisuuteen ja ovat sovellettavien lakien ja kansainvälisesti hyväksytyjen standardien mukaisia. Kuitenkin maat, jotka ovat hyväksyneet OECD:n toimintaohjeet, sitoutuvat soveltamaan niitä toimintaohjeita koskevan OECD:n neuvoston päätöksen (Decision of the OECD Council on the OECD Guidelines for Multinational Enterprises) mukaisesti. Toimintaohjeisiin sisältyviä asioita voi myös olla kansallisten lakien ja kansainvälisten sitoumusten soveltamisaloissa. (TEM 2012.)

OECD:n toimintaohjeet koostuvat kahdesta osasta. Ensimmäinen osa sisältää varsinaiset toimintaohjeet, joihin kuuluvat muun muassa periaatteiden käsittely, ihmisoikeusasiat, työelämään liittyvät asiat, ympäristöasiat, kuluttajansuoja-asiat sekä verotukseen liittyvät asiat. Toinen osa sisältää toimintaohjeiden toimeenpanomääräykset, muutoksen neuvoston monikansallisille yrityksille suunnattuja OECD:n toimintaohjeita koskevaan päätökseen, menettelytapaohjeet sekä toimeenpanoa koskevan selitysosan. (TEM 2012.)

4.8 GRI

GRI (Global Reporting Initiative) on kansainvälinen aloite, jonka tarkoituksena on antaa yrityksille ja organisaatioille uusi tilinpäätösraportoinnin kaltainen toimintamalli yritysvastuun raportointia varten (Niskala ym. 2013, 106). GRI on monisidosryhmäpohjainen voittoa tavoittelematon säätiö, jonka CERES (Coalition for Environmentally Responsible Economies) ja YK:n ympäristöohjelma (United Nations Environment Program, UNEP) perustivat Yhdysvalloissa vuonna 1997 (GRI 2015).

GRI-ohjeistoa alettiin kehittää vuonna 1997. Tavoitteena oli luoda yksi raportointiohjeisto, johon sisältyisi monitasoisia ohjeistoja. Kahden vuoden päästä kehitystyön aloittamisesta julkaistiin ensimmäinen GRI-versio. Tämä oli yritysten

kokeilukäyttöön tarkoitettu pilottiversio. Virallinen versio julkaistiin vuonna 2000. (Niskala ym. 2013, 106 – 108.)

Vuoden 2000 GRI-versiossa olivat mukana yritysraportointia ohjaavat raportointiperiaatteet, jotka perustuivat kansainvälisiin tilinpäätösmalleihin. Yritysvastuun tunnusluvut muuttuivat konkreettisempaan suuntaan ja etenkin ympäristö vastuun tunnusluvut muuttuivat vakiintuneemmiksi. (Niskala ym. 2013, 108.)

GRI-ohjeiston kehitystyötä jatkettiin ja vuonna 2001 keskityttiin kehittämään etenkin raportoinnin tunnuslukuja. Uusi GRI-ohjeistoversio julkaistiin vuonna 2002 Johannesburgin kestävän kehityksen kokouksessa. Tätä ennen GRI oli saanut tunnustusta Euroopan Unionilta. Vuonna 2004 Suomen kauppaja teollisuusministeriön linjauksissa todettiin, että GRI on yksi lähtökohta sille, kun edistetään yritysvastuukysymysten tietoisuutta. (Niskala ym. 2013, 108.)

Kolmannessa versiossa, joka julkaistiin vuonna 2006, keskityttiin parantamaan muun muassa ohjeiston käyttäjäystävällisyyttä. Uudessa ns. G3-ohjeistossa laskentaperiaatteet muutettiin täsmällisemmiksi ja olennaisuuden määrittelyn ohjeistus lisättiin. Ohjeiston kehityksessä huomioitiin myös yritysvastuutiedon raportointi sijoittajien näkökulmasta. (Niskala ym. 2013, 108.)

Vuonna 2011 G3-ohjeistolle julkaistiin G3.1-päivitys, joka sisälsi tarkennuksia ihmisoikeuksista, tasa-arvosta ja paikallisvuorovaikutuksesta. Päivityksessä esiteltiin myös uusia tunnuslukuja. GRI julkaisi lisäksi laskentaohjeen, joka käsittelee sitä, kuinka raportoinnin sisällön määrittelyn periaatteita tulee soveltaa. (Niskala ym. 2013, 109.)

GRI käynnisti samana vuonna GRI-ohjeiston laajan päivitysprosessin, sillä ohjeiston haluttiin olevan ajantasainen. Yritysvastuuraporttien merkitystä ja tietosisällön arvoa kaikkein kriittisimpien yritysvastuun asioiden kuvaajina haluttiin kasvattaa ja raportointikäytäntöjä yhtenäistää. Vuonna 2013 julkaistiin uusi, G4-ohjeisto. Se sisältää uusia raportointikohteita, kuten toimitusketjun yritysvastuuseen liittyvät asiat ja liiketoiminnan eettiset periaatteet. Osa aiemmista raportointikohteista, jotka olivat vaatimuksia, vaihtuivat ohjeistuksen tasolle. (Niskala ym. 2013, 109 – 110.)

GRI-ohjeiston päivitystyön lisäksi GRI muun muassa tekee yhteistyötä eri tahojen kanssa XBRL-taksonomian (Extensible Business Reporting Language) kehittämiseksi. Taksonomian avulla yhteiskuntavastuutiedot voidaan toimittaa yhtenevässä muodossa. (Niskala ym. 2013, 106.)

GRI-ohjeiston tavoitteena on olla yleisesti hyväksytty viitekehys yritys vastuun osa-alueiden raportoinnille. Ohjeiston on tarkoitus soveltua kaiken kokoisten organisaatioiden toimintaan millä tahansa alalla. GRI:n visiona on, että yritys vastuun raportointi olisi vakiintunutta ja että raportit olisivat vertailukelpoisia kuten taloudellisessa raportoinnissa. (Niskala ym. 2013, 106.)

4.9 AA1000

AA1000 Assurance Standard (AA1000AS, 2008) on ohjeisto, joka on kehitetty yritys vastuuraporttien varmentajille. Ohjeisto on laadittu erityisesti raportoinnin laadun, prosessien ja järjestelmien varmentamista varten. Sidosryhmien merkitys on suuri yritys vastuuseen olennaisesti liittyvien asioiden tunnistamisessa. (Niskala ym. 2013, 281.)

Ensimmäinen AA1000AS-standardi julkaistiin vuonna 2003. Standardi korvasi vuonna 1999 julkaistun AA1000 standardirungon kestävän varmennuksen tiedon osalta. Vuoden 2008 versio AA1000-standardista on varmennusstandardin toinen painos. (AccountAbility 2015.) Standardi on yhteensopiva ISAE3000-standardin (ISAE 3000: International Standard on Assurance Engagements 3000 Revised, Assurance Engagements Other than Audits or Reviews of Historical Financial Information) kanssa (IFAC 2015). ISAE 3000 on tilintarkastusalan varmennustoimeksiantostandardi (Niskala ym. 2013, 281).

4.10 Verojalanjälki

Verojalanjälki juontuu käsitteestä *hiilijalanjälki*. Hiilijalanjälki kertoo yksittäisen henkilön, organisaation tai yhteisön ilmakehään vapauttaman hiilidioksidin määrän. Verojalanjälki on yhteiskunnalle tai valtioille kertyneiden verojen määrä. Termit ilmoittavat siis yhteiskunnalle kertyneet määrät, mutta hiilijalanjälki on haitallinen kun taas verojalanjälki myönteinen asia. Koska termien merkitys on

erilainen, verojalanjäljestä voitaisiin käyttää nimitystä *verokontribuutio*. (Knuutinen 2014, 298 – 299; OUP 2015.)

Verojalanjäljen suuruus vaihtelee tarkastelutavan mukaan. Suppean tarkastelun mukaan verojalanjälkeen lasketaan mukaan ainoastaan välittömät verot kuten tuloverot, kiinteistöverot, jäteverot ja varainsiirtoverot. Laajemmassa tarkastelussa huomioidaan välittömien verojen lisäksi myös välilliset verot kuten arvonlisäverot, valmisteverot ja vakuutusmaksuverot. (Knuutinen 2014, 299.)

Laaja veroraportointi on vapaaehtoista ja suurin osa yrityksistä ilmoittaa vain tuloveronsa. Pörssiyritysten ei tarvitse lain mukaan ilmoittaa kaikkien verojensa määrää. EU:ssa valmistellaan lainsäädäntöä, jossa tiettyjen luonnonvara-alojen yritysten tulisi ilmoittaa kaikki julkiselle sektorille suoritetut maksut. Ilmoitusvelvollisuus koskisi aarniometsää käyttäviä sekä kaivannais-, öljy- ja kaasuteollisuusyrityksiä. (Lassila 2013.)

Verojalanjälki on saanut osakseen myös kritiikkiä. Maaseudun tulevaisuus uutisoi ”verojalanjäljen kaunistelusta” maaliskuussa 2014. Artikkelissa Aaltoyliopiston vastuullisen liiketoiminnan professori Minna Halme kertoi verojalanjäljen olevan eräänlaista viherpesua. Hänen mukaansa maksettujen verojen määrä yritetään saada näyttämään suurelta kaikkine palkka-, arvonlisä- ja valmisteveroineen. Artikkelissa mainittiin, että verojalanjäljen suuruutta voidaan muuttaa omistusjärjestelyiden, vähennysten ja laskentatapojen avulla, jolloin yritysten verojalanjälkien keskinäinen vertailu on haastavaa. (Mansikkamäki 2014.)

Artikkelissa kerrottiin selvityksestä, jossa tutkittiin neljän suurimman terveystalveluja tarjoavan yrityksen maksamien yhteisöverojen määrät. Pienimmän liikevaihdon yritys Diacor maksoi liikevaihtonsa nähden vuosina 2008 – 2012 eniten veroja (2,3 prosenttia). Yrityksen liikevaihto oli viiden vuoden tarkastelujakson aikana 300 miljoonaa euroa ja maksetut yhteisöverot olivat seitsemän miljoonaa euroa. (Mansikkamäki 2014.)

Selvityksen mukaan Attendon ja Mehiläisen liikevaihto oli kolmin- tai nelinkertainen, mutta maksettujen yhteisöverojen määrä vain kaksinkertainen. Myös Terveystalon liikevaihto oli yli miljardi euroa, mutta yhteisöveroa ei kertynyt lainkaan. Yhteisövero maksetaan liikevoitosta ja jos voittoa ei ole tai se on pienen-

tynyt yritysjärjestelyiden vuoksi, yhteisöveroa ei peritä lainkaan. Diacorin viestintä- ja yritysvastuujohtaja Esko Heikkinen totesi artikkelissa yritysten olevan erilaisia ja verosuunnittelun olevan kannattavaa konsulttibisnestä. Diacorin mukaan palvelujen käytön kasvaessa niiden käyttäjien, kuten kuntien tulisi ottaa huomioon yritysten toimintatavat ja viestintä ja tarkastaa ilmoitetut luvut pintaa syvemmillä. (Mansikkamäki 2014.)

Artikkelissa kerrottiin Terveystalon ilmoittaneen internet-sivuillaan verojalanjälkensä olleen 71,9 miljoonaa euroa vuonna 2012. Luku sisältää kuitenkin myös työntekijöiden palkoista pidätetyt ennakonpidätykset ja henkilöstöön liittyvät veroluonteiset maksut kuten lakisääteiset eläkemaksut. Yhteisöveron määrästä ei ole mainintaa. Diacor arvostelee tällaista laskentatapaa, sillä Suomessa jokainen palkansaaja maksaa verot ja työnantajalle kuuluu pakollisten sivukulujen maksaminen. (Mansikkamäki 2014.)

4.11 BSCI

BSCI (Business Social Compliance Initiative) julkaistiin vuonna 2003 FTA:n (Foreign Trade Association) toimesta. BSCI -aloite luotiin vastaukseksi liike-elämän kasvaviin vaatimuksiin maailmanlaajuisten toimitusketjujen toiminnan läpinäkyvyydestä ja paremmista työskentelyolosuhteista. BSCI on suunnattu kaikille jälleenmyyjille, tuotemerkki- ja maahantuontiyrityksille, jotka ovat sitoutuneet työskentelemään maailmanlaajuisten toimitusketjujen työolojen parantamiseksi. Yritykset voivat osallistua BSCI:n mukaiseen toimintaan liittymällä FTA:n jäseniksi. (BSCI 2015.)

BSCI:n toimintaperiaatteet koostuvat 11:sta periaatteesta, jotka BSCI:n jäsenet ovat asettaneet toimitusketjujen sosiaalisen vastuullisuuden tavoitteiksi ja vähimmäisvaatimuksiksi. BSCI:n jäsenten on käytettävä kohtuullisia resursseja saavuttaakseen BSCI:n toimintaperiaatteissa asetetut tavoitteet. BSCI:n toimintaperiaatteiden periaatteet ovat seuraavat:

- Oikeus järjestäytymisvapauteen ja neuvotteluihin
- Oikeus syrjimättömyyteen
- Oikeudenmukaisen palkkion maksaminen
- Säädyllisten työaikojen järjestäminen

- Työterveydestä ja -turvallisuudesta huolehtiminen
- Pidättäytyminen lapsityövoiman käytöstä
- Nuorten työntekijöiden erityisen suojelun järjestäminen
- Pidättäytyminen epävakaiden työsuhteiden käytöstä
- Pidättäytyminen pakkotyövoiman käytöstä
- Ympäristönsuojelusta huolehtiminen
- Pidättäytyminen kaikenlaisesta korruptiosta ja toimiminen eettisesti (BSCI 2014, 3 – 8.)

5 Yritysvastuuraportointipalvelut tilitoimistoissa

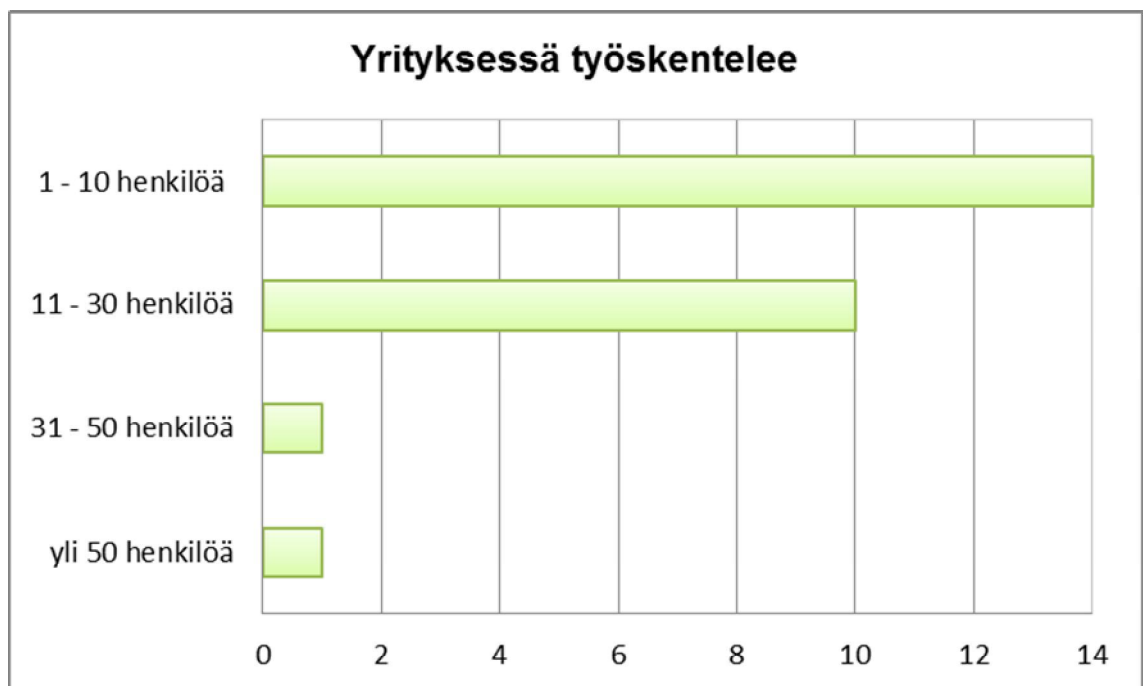
Opinnäytetyön empiirisen osion tutkimusmenetelmänä käytettiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvantitatiivista tutkimusta voidaan kutsua myös määrälliseksi tai tilastolliseksi tutkimukseksi. Tämän tyyppistä tutkimustapaa käytetään, kun halutaan selvittää lukumääriin ja prosentiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Tutkimusaineiston keräämiseksi käytetään usein ennalta suunniteltuja tutkimuslomakkeita, joista löytyvät valmiit vastausvaihtoehdot. Tutkimustulokset havainnollistetaan erilaisten taulukoiden ja kuvioiden avulla. (Heikkilä 2010, 16.)

Kyselytutkimukseen valittiin 100 Suomessa toimivaa auktorisoitua tilitoimistoa. Tutkimukseen valittiin väkiluvultaan Suomen suurimpien kaupunkien auktorisoituja tilitoimistoja. Tilitoimistojen valinnassa otettiin myös huomioon tilitoimistojen henkilöstömäärä ja tutkimukseen valittiin niin muutaman henkilön työllistäviä tilitoimistoja kuin yli 50 henkilöä työllistäviä tilitoimistoja.

Kyselytutkimus lähetettiin sadalle vastaanottajalle ensimmäistä kertaa joulukuun 18. päivänä. Vastausaikaa oli tammikuun 30. päivään saakka. Tammikuun 14. päivänä lähetettiin muistutusviesti niille, jotka eivät olleet vielä siihen mennessä vastanneet kyselyyn. Määräajassa vastauksia tuli 16 kappaletta. Helmikuun 2. päivänä lähetettiin vielä yksi muistutusviesti niille, jotka eivät olleet vastanneet kyselyyn. Vastausaikaa oli helmikuun 13. päivään saakka. Vastauksia tuli tähän määräaikaan mennessä 10 kappaletta lisää. Kyselyyn tuli yhteensä 26 vastausta, mikä on samalla kyselytutkimuksen vastausprosentti.

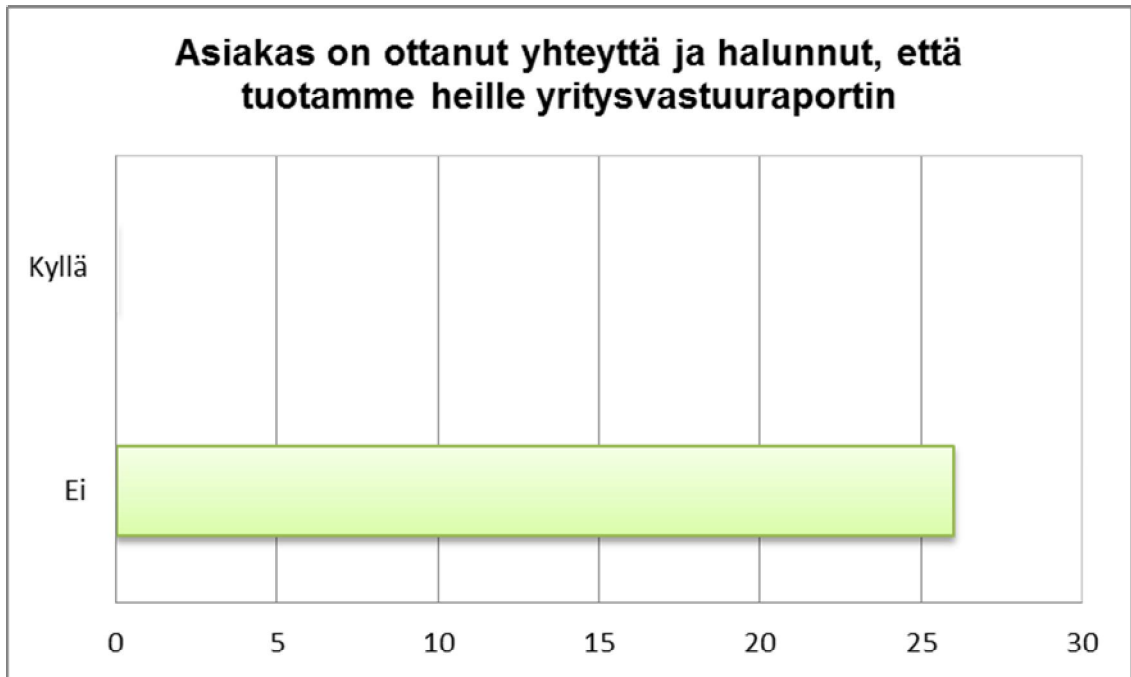
Kyselytutkimuksessa oli kuusi kysymystä, joista ensimmäinen kysymys oli yhteystietokysymys ja kysymys 2 henkilöstön kokoluokan selvittävä kysymys (ns. taustatietokysymykset). Varsinaisia tutkimuskysymyksiä oli neljä. Seuraavassa esitellään tutkimustulokset (kuviot 1 – 4).

Suurin osa tutkimukseen vastanneista tilitoimistoista työllisti joko 1 – 10 työntekijää tai 11 – 30 työntekijää (92 % vastaajista). Tutkimukseen vastanneista yrityksistä yksi työllisti 31 - 50 työntekijää ja yksi yli 50 työntekijää.

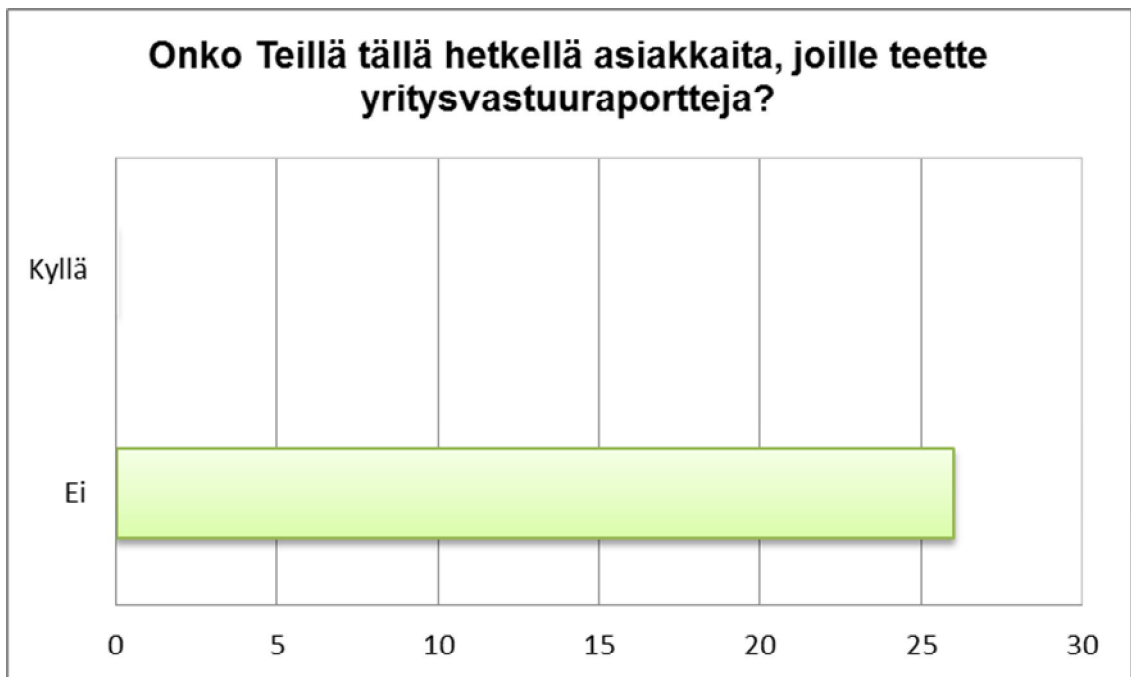
Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden yritysten henkilöstömäärä.

Kolmannessa kysymyksessä selvitettiin, ovatko tilitoimistojen asiakkaat ottaneet yhteyttä ja halunneet, että tilitoimisto tekisi heille yritysvastuuraportin. Tutkimukseen osallistuneista tilitoimistoista 100 % vastasi, ettei heidän asiakkaansa ole kysynyt heiltä yritysvastuuraportointipalveluja.

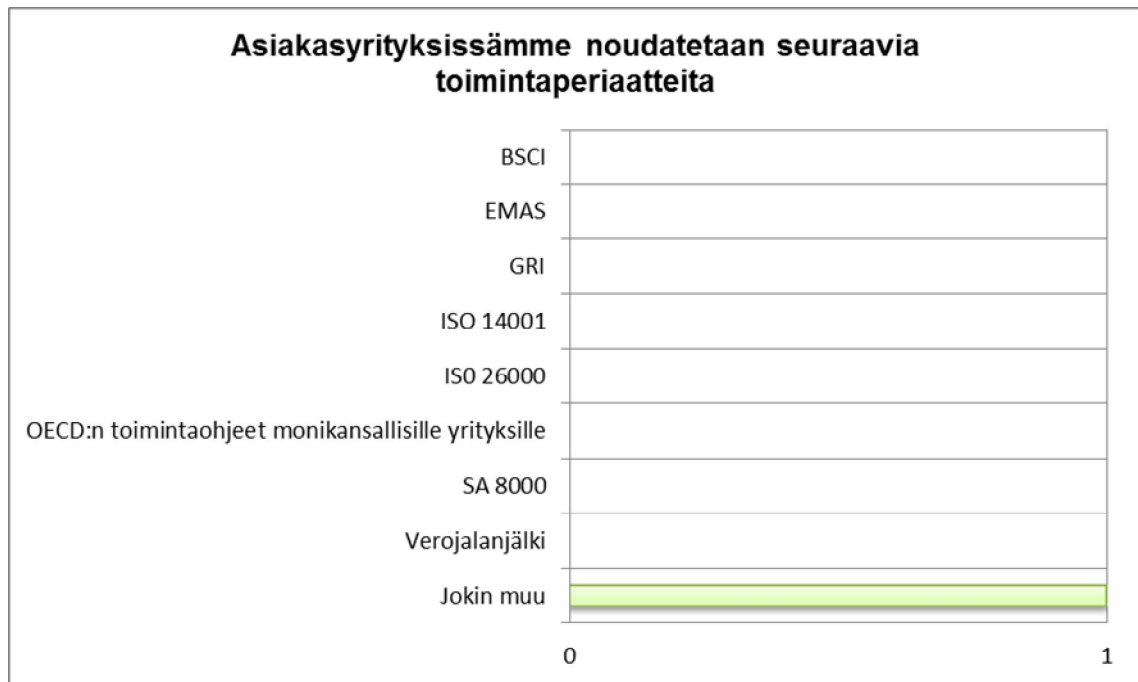
Kuvio 2. Yritysvastuuaraporttien kysyntä tilitoimistoissa.

Neljännessä kysymyksessä selvitettiin, onko tilitoimistoilla tällä hetkellä asiakkaita, joille he tekevät yritysvastuuaraportteja. Tutkimukseen osallistuneista tilitoimistoista 100 % vastasi, ettei heillä ole tällä hetkellä asiakkaita, joille tehdään yritysvastuuaraportteja.

Kuvio 3. Tilitoimistojen asiakasyritysten yritysvastuuaraportointitarve.

Viidennessä kysymyksessä selvitettiin, minkälaisia toimintaperiaatteita tilitoimistojen asiakasyrityksillä on käytössään. Tutkimukseen osallistuneista 96 % jätti kysymykseen vastaamatta. Yksi vastaaja oli valinnut vaihtoehdon ”Jokin muu” ja kirjoittanut kysymyksen perässä olevaan avoimeen viestikenttään ”ei mikään näistä”.

Kuvio 4. Tilitoimistojen asiakasyritysten toimintaperiaatteet.

Kuudes kysymys oli avoin kysymys ja käsitteli tilitoimistojen yritys vastuuraportointipalvelujen tilaa tulevaisuudessa. Kysymykseen vastasi hieman yli puolet tutkimukseen osallistuneista vastaajista (n. 54 %). Loput tutkimukseen osallistuneista jätti vastaamatta kysymykseen.

Kuudes kysymys oli seuraava: *Mitä mieltä olette yritys vastuuraportoinnin tulevaisuuden näkymistä? Kuuluuko yrityksenne palveluvalikoimaan tulevaisuudessa yritys vastuuraporttien tuottaminen asiakkaille? Jos, niin millaisia yritys vastuuraportteja tuotatte?*

Alla listattuna muutamia vastauksia:

”Toimimme pienyritysten kanssa, jotka eivät tarvitse näitä raportteja toiminnassaan.”

”Asia ei ole ollut vielä keskusteluissa, mutta oletan sen tulevan pikkuhiljaa esille.”

”Yritysvastuuraportointi on tärkeä funktio, sillä yksityissektorin yrityksillä on - ja tulee todennäköisesti olemaan tulevaisuudessakin - yhä enemmän vaikutusvaltaa yhteiskunnallisiin ja ekologisiin tekijöihin. Näin ollen yritys vastuullisuuden tärkeys tulee korostumaan. Tällä hetkellä yritys vastuuraporttien tuottaminen ei kuulu palveluvalikoimaamme, mutta koen, että se olisi mahdollista ja jopa tarpeellista tulevaisuudessa.”

”Meillä on asiakkaana melko pieniä yrityksiä. Tällä hetkellä ei ole kysyntää, mutta mikäli sitä tulee, niin tuotamme palvelun.”

”Yritysvastuuraportointi on hyvä asia. Se kuuluuko meidän palveluvalikoimaan Yritysvastuuraporttien tuottaminen asiakkaillemme tulevaisuudessa, emme vielä ole tehneet päätöksiä.”

”Ei ole ollut mietinnässä.”

”Mahdollisesti kuuluu tulevaisuudessa jos sille kysyntää. Raportin tulee olla yksiselitteinen ja selkeä ja kohtuullisessa ajassa tuotettava.”

”Meidän asiakaskuntamme koostuu pitkälti pienistä yrityksistä joita tämä asia ei kiinnosta.”

”Tuotamme kaikkia raporteja mitä asiakkaamme meiltä tilaavat tai haluavat.”

”Raportointi kuuluu osaksi palveluitamme, mikäli sen merkitys on sektorilla lisääntyä.”

”Tilitoimiston asiakaskunta on pieniä yrityksiä, yritys vastuuraportointia tekevät yleensä isommat yritykset. Jos yritys vastuuraportoinnille olisi kysyntää, niin tarjoaisimme sitä. Pienet yritykset raportoivat ainoastaan sen, mikä on lakisääteisesti pakollista, tai liiketoiminnan kannalta suoraan tuottavaa. Jos yritys vastuuraportointi parantaisi suoraan pienen yrityksen kannattavuutta, niin sitä tehtäisiin. Jos se on pelkkä kulu, sitä ei tehdä.”

6 Pohdinta

Opinnäytetyöllä oli useita tavoitteita, jotka kirjoittajan mielestä saavutettiin. Teoriaosassa selvitettiin, mitä yritys vastuulla tarkoitetaan. Termin ollessa tuore ei virallista määritelmää ole olemassa. Termiä esiteltiin kirjoittajan mielestä monipuolisesti selvittämällä eri tahojen laatimia määritelmiä aiheesta.

Kysymykseen, miten yritys vastuuraportointi on kehittynyt, saatiin vastaus selvittämällä, mistä yritysten vastuullisuusraportointi on saanut alkunsa ja mitä yritys-

ten vastuullisuusraportointi on nykypäivänä. Kirjoittajan mielestä aiheen kehittymistä esiteltiin kattavasti erilaisten näkökulmien kautta. Yritysvastuuseen liittyvistä ohjeistoista esiteltiin useita ja ne olivat painotuksiltaan erilaisia. Lainsäädännön näkökulmasta esiteltiin Suomen lainsäädäntöä ja Euroopan Unionin tilinpäätösdirektiivi. Nämä olivat kirjoittajan mielestä oleelliset näkökulmat. Yritysvastuuraportoinnille asetetut vaatimukset tulevat jatkossakin muuttumaan ja kehittymään niin lainsäädännön kuin erilaisten raportointiohjeistojen myötä.

Empiirisen osan tavoitteena oli selvittää, onko yritysvastuuraportointitarve lisääntynyt auktorisoitujen tilitoimistojen asiakasyritysten keskuudessa. Tähän tavoitteeseen saatiin vastaus empiirisen osan kyselytutkimuksessa, mutta tulosten yleistettävyyden on heikko. Kyselyn vastausprosentti oli 26. Heikkoon vastausprosenttiin voi olla yhtenä syynä se, että kysely lähetettiin vastaanottajille joulukuun lopulla. Osa vastaanottajista on voinut olla joululomalla tuona ajankohtana. Tammi- ja helmikuussa lähetetyt muistutusviestit eivät lisänneet vastausmäärää merkittävästi. Jos kysely olisi lähetetty vastaanottajille aikaisemmin, olisi vastausprosentti voinut olla korkeampi.

Toinen syy heikkoon vastausprosenttiin voi olla se, etteivät yritykset ole pohtineet yritysvastuuraportointipalvelujen tarjoamista asiakkailleen. Webropolin antaman tulosten yhteenvetoraportin mukaan 67 % vastaajista ei edes avannut sähköpostissa mukana ollutta kyselylinkkiä. Jos lainsäädäntö kehittyy suuntaan, jossa pienemmiltäkin yrityksiltä edellytetään enemmän yritysvastuutietoja, voivat tilitoimistot jäädä kehityksen kelkasta, jos ne eivät pohdi yritysvastuuraportointipalvelujen tarjoamista palveluvalikoimassaan.

Tuloksista voinee kuitenkin varovaisesti yleistää, että asiakasyritykset eivät ole kysyneet tilitoimistoilta yritysvastuuraportointipalveluja, sillä kaikki vastaajat vastasivat tutkimuksen kysymyksiin kolme ja neljä ”ei”, vaikka vastausprosentti oli vain 26. Kysymykseen viisi, jossa selvitettiin, mitä toimintaperiaatteita tilitoimistojen asiakasyrityksillä on käytössä, ei saatu toivotun laisia vastauksia. Tästä voi tehdä varovaisen yleistyksen, ettei tilitoimistojen asiakasyrityksillä ole yleisesti käytössä ohjeistoja. Päätelmän voi tehdä siitä, että kaikki yhtä vastaajaa lukuun ottamatta jättivät kysymykseen vastaamatta. Kysymykseen vastannut

antoi vastaukseksi ”ei mikään näistä”, eli hänellä oli yhteneväinen näkemys muiden vastaamatta jättäneiden kanssa.

Empiirisen osan avoimen kysymyksen vastauksista voi päätellä, että tilitoimistojen palveluvalikoimaan sisältyy tulevaisuudessa yritysvastuuraportit, jos asiakkaat haluavat kyseisiä palveluja. Ovatko yritykset siinä vaiheessa heti valmiita tarjoamaan yritysvastuupalveluja kun asiakkaat niitä kysyvät? Onko tilitoimistoilla riittävästi tietoa raportoinnista ja raportointiohjeistoista, että he pystyvät kertomaan asiakkaille niistä ja kenties suosittelemaan asiakkaan liiketoiminnan huomioiden parasta raportointiohjeistusta? Entä kustannuspuoli? Mihin tilitoimistojen yritysvastuuraportointipalvelujen hinnoittelu ja asiakkaalle annettava hinta-arvio perustuvat? Jos tilitoimisto ei ole ennen asiakkaan yhteydenottoa perehtynyt yritysvastuupalveluihin, tilitoimisto saattaa menettää asiakkaan, jos tämä ei voi odottaa, että tilitoimisto ottaa ensin asioista selvää ja perehtyy aiheeseen ennen tarjouksen tekemistä. Asiakas saattaa valita tällöin toisen tahon, joka on jo perehtynyt yritysvastuuraportointiin ja antaa tarjouksen nopeammasa aikataulussa.

Osa vastaajista kommentoi, että heidän asiakkainaan on pienyrityksiä, jotka eivät tarvitse yritysvastuuraportointipalveluja. On totta, että tällä hetkellä yritysvastuuraportointivaatimukset koskevat lähinnä suurempia yrityksiä. Tulevaisuudessa asia voi kuitenkin muuttua niin, että pienemmiltä yrityksiltäkin edellytetään jonkintasoista yritys vastuuseen liittyvää raportointia. Vastaavanlaisen tutkimuksen voisi tulevaisuudessa tehdä uudestaan, jos lainsäädäntö muuttuu pienyrityksiäkin velvoittavaksi yritys vastuuraportoinnin osalta.

Opinnäytetyön teoriaosa on kirjoittajan mielestä onnistunut, sillä se saavutti ensimmäisessä luvussa esitetyt tavoitteet ja antaa kattavan kuvan käsiteltävästä aiheesta. Empiirisen osan kyselytutkimus ei onnistunut niin hyvin suppean vastausprosentin vuoksi. Tutkimus antanee kuitenkin osviittaa auktorisoitujen tilitoimistojen yritys vastuuraportointipalveluista. Kirjoittajan näkemyksen mukaan opinnäytetyö on siten kaiken kaikkiaan onnistunut.

Kaaviot

Kaavio 1. Yritysvastuuraportin julkaisseet N100- ja G250-yritykset (prosentuaaliset osuudet) , S. 26

Kuvat

Kuva 1. Vastuullisuustasot, s. 10

Kuva 2. Yritysten vastuullisen toiminnan segmentit, s. 11

Kuva 3. Yritysvastuun osa-alueet välittömän ja välillisen vastuun esimerkein, s. 13

Kuva 4. Yritysvastuuraportointiprosessin vaiheet, s. 27

Kuva 5. Standardien ja ohjeistojen ulottuvuuksia, s. 36

Kuva 6. EMAS-järjestelmään siirtymisen vaiheet, s. 40

Kuviot

Kuvio 1. Kyselyyn vastanneiden yritysten henkilöstömäärä, s. 48

Kuvio 2. Yritysvastuuraporttien kysyntä tilitoimistoissa, s. 49

Kuvio 3. Tilitoimistojen asiakasyritysten yritysvastuuraportointitarve, s. 49

Kuvio 4. Tilitoimistojen asiakasyritysten toimintaperiaatteet, s. 50

Taulukot

Taulukko 1. Global Compact -periaatteet, s. 37

Lähteet

AccountAbility 2015. AccountAbility.

<http://www.accountability.org/standards/aa1000as/index.html>. Luettu 29.8.2014.

Benn, S. & Bolton, D. 2011. Key Concepts in Corporate Social Responsibility. London: SAGE Publications Ltd.

BSCI 2014. Foreign Trade Association. FTA. http://www.bsci-intl.org/system/files/bsci_code_of_conduct_fi_2014_0.pdf. Tulostettu 10.4.2015.

BSCI 2015. Foreign Trade Association FTA. <http://www.bsci-intl.org/about-bsci>. Luettu 17.4.2015.

Bärlund, A. & Perko, S. 2013. Kestävä johtajuus. Helsinki: Talentum.

CSR 2015. CSR Kompassi. Työ- ja elinkeinoministeriö.

<http://www.yksityinen.csr-kompassi.fi/sertifiointijärjestelmat>. Luettu 17.4.2015.

DIR 2013. Euroopan unionin virallinen lehti. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2013/34/EU. 2013. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=FI>. Luettu 17.4.2015.

EuK 2011. Euroopan komissio. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle. Yritysten yhteiskuntavastuuta koskeva uudistettu EU:n strategia vuosiksi 2011-2014. [http://www.tem.fi/files/31324/COM\(2011\)_681_FINAL.pdf](http://www.tem.fi/files/31324/COM(2011)_681_FINAL.pdf). Luettu 17.4.2015.

FIBS 2013a. Yritysvastuuverkosto FIBS.

<http://www.fibsry.fi/fi/yritysvastuu/yritysvastuusanasto>. Luettu 10.4.2015.

FIBS 2013b. Yritysvastuuverkosto FIBS.

<http://www.fibsry.fi/fi/yritysvastuu/yritysvastuun-osa-alueet>. Luettu 17.4.2015.

FIBS 2013c. Yritysvastuuverkosto FIBS. <http://www.fibsry.fi/fi/fibs>. Luettu 10.4.2015.

FIBS 2013d. Yritysvastuuverkosto FIBS.

http://www.fibsry.fi/images/TIEDOSTOT/FIBSin_yritysvastuututkimus2013.pdf. Luettu 10.4.2015.

FIBS 2013e. Yritysvastuuverkosto FIBS.

<http://www.fibsry.fi/fi/teemat/vastuullisuusraportointi/vastuullisuusraportointikilpailu>. Luettu 17.4.2015.

FIBS 2013f. Yritysvastuuverkosto FIBS.

<http://www.fibsry.fi/fi/teemat/vastuullisuusraportointi/vastuullisuusraportointikilpailu>

lu/2-uncategorised/212-vastuullisuusraportointikilpailun-voittajat. Luettu 17.4.2015.

FIBS 2014. Yritysvastuuverkosto FIBS.
http://www.fibsry.fi/images/TIEDOSTOT/FIBS_Yritysvastuututkimus2014_.pdf.
Luettu 10.8.2014.

GRI 2015. Global Reporting Initiative.
<https://www.globalreporting.org/languages/Finnish/Pages/default.aspx>. Luettu 17.4.2015.

Halme, M. & Joutsenvirta, M. 2011. Yritysten vastuuviestintä. Teoksessa: Joutsenvirta, M., Halme, M., Jalas, M. & Mäkinen, J. (toim.) Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 252.

Harmaala, M-M. & Jallinoja, N. 2012. Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Heikkilä, T. 2010. 7.-8. painos. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

IFAC 2015. <http://www.ifac.org/publications-resources/international-standard-assurance-engagements-isa-3000-revised-assurance-enga>. Luettu 26.3.2015.

ILO 2015. <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>. Luettu 17.4.2015.

Joutsenvirta, M., Halme, M., Jalas, M. & Mäkinen, J. 2011. Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

JSBE. Onkila, T., Koskela, M., Joensuu, K., Siltaoja, M., Baumeister, S., Aarras, N., Pesonen, H-L. & Nurmi, P. 2013. Yritys tuottaa - sidosryhmät käyttävät?: WINCSR-hankkeen tuloksia yritysvastuutiedon tuottamisesta ja käyttämisestä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu.

Jussila, M. 2010. Yhteiskuntavastuu. Nyt. Helsinki: Infor.

Juutinen, S. & Steiner, M-L. 2010. Strateginen yritysvastuu. Helsinki: WSOYpro.

Järvinen, K. & Lumme-Timonen, A. 2013. Omistajaa kiinnostaa yritysten vastuullisuus. Teoksessa: Bärlund, A. & Perko, S. Kestävä johtajuus. Helsinki: Talentum, 108 – 109.

KHT 2008. KHT-yhdistys – Föreningen CGR ry. Yhteiskuntavastuuraportointi – vaatimuksia ja erityiskysymyksiä. Helsinki: KHT-Media Oy.

Ki-moon, B. 2015. <http://www.unglobalcompact.org/index.html>. Luettu 17.4.2015.

Knuutinen, R. 2014. Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Kuisma, M. & Temmes, A. 2011. Yritysten vastuuraportointi. Teoksessa: Vastuullinen liiketoiminta kansainvälisessä maailmassa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 267 – 282.

Kuvaja, S. & Malmelin, K. 2008. Vastuullinen yritysviestintä: kilpailuetua vuoropuhelusta. Helsinki: Edita Publishing Oy.

KPMG 2013. KPMG International Cooperative. The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2013. <http://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/corporate-responsibility/Documents/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2013.pdf>. Luettu 17.4.2015.

KPMG 2014. KPMG International Cooperative. <http://www.kpmg.com/global/en/issuesandinsights/articlespublications/corporate-responsibility/pages/corporate-responsibility-reporting-survey-2013.aspx>. Luettu 17.4.2015.

Lassila, A. 2013. Verojalanjälki on yritysten uusin kiinnostuksen kohde. Helsingin sanomat, 5.5.2013. <http://www.hs.fi/talous/a1367637434678>. Luettu 17.4.2015.

Lehtipuu, P. & Monni, S. 2007. Synergia: vastuullisen yritystoiminnan menestysmalli. Helsinki: Talentum.

Mansikkamäki, E. 2014. Yritykset kaunistelevat verojalanjälkeään. Maaseudun tulevaisuus, 11.3.2014. <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/yritykset-kaunistelevat-verojälkeään-1.58278>. Luettu 17.4.2014.

Niskala, M., Pajunen, T. & Tarna-Mani, K. 2013. Yritysvastuu – raportointi- ja laskentaperiaatteet. Helsinki: KHT-Media.

OECD 2015. The Organisation for Economic Co-operation and Development. <http://www.oecd.org/about/>. Luettu 10.4.2015.

OUP. Oxford University Press. 2015. <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/carbon-footprint>. Luettu 17.4.2015.

Palo-Närhinen, K. 1998. Kilpailukykyiset yritykset huolehtivat myös yhteiskunnasta. Taloussanomat, 26.5.1998. <http://www.taloussanomat.fi/arkisto/1998/05/26/kilpailukykyiset-yritykset-huolehtivat-myos-yhteiskunnasta/199817096/12?n=1>. Luettu 17.4.2015.

Peltonen, T. 2007. Johtaminen ja organisointi: teemoja, näkökulmia ja haasteita. Helsinki: KY-palvelu Oy.

Porter, M. & Kramer, M. 2011. Creating Shared Value. Harvard Business Review. <http://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value>. Luettu 8.4.2015.

Rohweder, L. 2004. Yritysvastuu – kestävästä kehitystä organisaatiotasolla. Porvoo: WSOY.

SAI 2015. Social Accountability International. <http://sai-intl.org/index.cfm?fuseaction=Page.ViewPage&pageId=490>. Luettu 26.3.2015.

SFS 2010. SFS ry. Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. http://www.sfs.fi/files/3770/SFS-ISO_26000_yhteiskuntavastuuopas_uudet_logot.pdf. Luettu 17.4.2015.

SFS 2014. SFS ry. Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. <http://www.sfs.fi/files/64/ISO14000esite01072014.pdf>. Luettu 17.4.2015.

SFS 2015a. SFS ry. Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. http://www.sfs.fi/sfs_ry. Luettu 17.4.2015.

SFS 2015b. SFS ry. Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. http://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/standardi_tutuksi/sfs_en_iso. Luettu 17.4.2015.

SFS 2015c. SFS ry. Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. http://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/tuotteet_valokeilassa/iso_26000_yhteiskuntavastuu. Luettu 17.4.2015.

SFS 2015d. SFS ry. Suomen Standardisoimisliitto SFS ry. http://www.sfs.fi/julkaisut_ja_palvelut/tuotteet_valokeilassa/ohsas_18001_tyoterveys- ja_tyoturvallisuusjohtaminen. Luettu 17.4.2015.

SYM 2014. Suomen Ympäristöministeriö. http://www.ymp.fi/fi-FI/Ymparisto/Kestava_kehitys/Mita_on_kestava_kehitys. Luettu 6.6.2014. luvussa 2

TAL 2014a. Suomen Taloushallintoliitto ry. <http://www.taloushallintoliitto.fi/klt/klt-tutkinto/>. Luettu 27.7.2014.

TAL 2014b. Suomen Taloushallintoliitto ry. http://www.taloushallintoliitto.fi/taloushallintoliitto/taloushallintoliitto_lyhyesti/. Luettu 27.7.2014.

TEM 2012. Työ- ja elinkeinoministeriö. TEM raporteja 5/2012. OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille. Vuoden 2011 tarkistus. Käännös julkaisusta OECD Guidelines for Multinational Enterprises 2011 Edition. https://www.tem.fi/files/32193/TEMrap_5_2012.pdf. Luettu 17.4.2015.

TEM 2013a. Työ- ja elinkeinoministeriö. <https://www.tem.fi/yritykset/kirjanpito/kirjanpitolautakunta>. Luettu 10.4.2015.

TEM 2013b. Työ- ja elinkeinoministeriö.
https://www.tem.fi/yriytykset/yhteiskuntavastuu/yhteiskuntavastuun_periaatepaat_os. Luettu 16.4.2015.

TEM 2014. Työ- ja elinkeinoministeriö.
http://www.tem.fi/ajankohtaista/julkaisut/kaikki_julkaisut/pienyriytyshelpotukset_ja_vuoden_2013_tilinpaatosdirektiivi_kirjanpitolainsaadannon_muutokset_tyoryhman_mietinto.100721.xhtml. Luettu 17.4.2015.

TEM 2015a. Työ- ja elinkeinoministeriö.
https://www.tem.fi/yriytykset/kirjanpito/kirjanpitolain_muutokset_tyoryhma_asetettu_ajalle_1.9.2013_-_30.11.2014. Luettu 17.4.2014.

TEM 2015b. Työ- ja elinkeinoministeriö.
https://www.tem.fi/yriytykset/yhteiskuntavastuu/yhteiskuntavastuun_ohjeet_ja_periaatteet. Luettu 10.4.2015.

Vauhkonen, P. 2007a. Vastuullisuuden kehittämissprosessin eettinen tarkastelu. Teoksessa: Vauhkonen, P. (toim.) Liiketoiminnan vastuullisuus – minkä väristä se on? Oitmäki: Johtamistaidon opisto, 88 – 89.

Vauhkonen, P. 2007b. Liiketoiminnan vastuullisuus – minkä väristä se on? Oitmäki: Johtamistaidon opisto.

VP 2012. Valtioneuvosto. Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskuntavastuusta.
http://www.tem.fi/files/35049/vnp_yhteiskuntavastuu_2012.pdf. Luettu 17.4.2015.

Webropol 2014. Webropol Oy. <http://www.webropol.fi/yriyty/>. Luettu 1.6.2014.

UN 2015. United Nations.
<http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>. Luettu 23.3.2015.

YM 2013. Ympäristö.fi. Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu.
http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Ymparistojarjestelmat_ja_johtaminen/EMASin_toteuttaminen. Luettu 17.4.2015.

YTJ 2015. Yriyty- ja yhteisötietojärjestelmä.
<http://www.ytj.fi/yriytystiedot.aspx?yavain=1994205&kielikoodi=1&tarkiste=3197257F8A15A198C37785E0554E77E4BFBBB2B0&path=1547;1631;1678>. Luettu 17.4.2015.